

Četvrtak, 13. novembar 2003.

Svedok Mirsad Kučanin

Svedok Robert Franken (Robert Franken)

Svedok B-1524

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.03 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Juče smo stali kod vaše izjave iz 1996. godine, i na drugoj strani ste rekli da kasarna zapravo nije bila stalno gađana i da civili nisu bili stalno gađani, pored kasarne i da je visoki ugao paljbe pokazao da su mete u stvari bili civili. Kako možete na osnovu ugla da kažete da su mete u stvari bili civili? Kakve to ikakve logike ima da na osnovu ovoga, paljbe zaključujete da su meta bili civili?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ta ulica, to sa radija, koliko se sjećam, to što se spominje kasarna, to je kasarna "Maršal Tito" u Sarajevu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne pitam vas to koja je kasarna, nego kako možete na osnovu ugla paljbe da kažete: "Na osnovu visokog ugla paljbe, može se zaključiti da su meta bili civili". Kako se može na osnovu ugla paljbe zaključiti da su meta bili civili? To mi recite, pošto ste vi stručnjak.

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Pa, onaj, da li je to tačno, korektno prevedeno, nisam siguran, ali znači na osnovu ugla paljbe, civili su gađani, ja sam verovatno mislio da su dolazili sa tih objekata, ovaj, gdje se nalazila srpska vojska. Civilni su tuda jedino prolazili, ispod te kasarne, i oni su gađani. Kasarna nije gađana zato što je napuštena bila, otišla je vojska iz nje, nije bilo razloga da se ona granatira i gađa. Samo civili koji su prolazili, a to je jedina komunikacija tada bila gornjeg i donjeg dijela grada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali ne može se na osnovu ugla paljbe zaključiti da su meta bili civili. Niste mi dali objašnjenje.

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ja sam vam sad rekao, vjerovatno je, onaj...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Greška u prevodu?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ja ću pogledati ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a recite mi, molim vas, na drugoj strani ovog iskaza iz 1996. godine govorite o pogibiji djevojčice Elme Jakupović i ja citiram samo ovo šta vi kažete "da je žrtva nasumične pucnjave za koju smatrate da je poticala sa Kromolja". I vi u pretposljednem pasusu sa te strane navodite da su neki od komšija za to ubistvo optužili komšije Srbe iz jedne obližnje kuće. E sad mi recite da li je to jedan od pokazatelja da se problemom snajperskih gađanja, šta je sasvim sigurno jedna od najgusnijih pojava, manipuliralo u ovom slučaju da bi se gnev usmerio na nedužne komšije druge vere tu? A nije bila reč ni o kakvom zločinu izvršenom s njihove strane.

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: To je tačno, ja sam to tako i napisao. Ja sam juče i spomenuo da sam zaista bio objektivan. Ja sam tada insistirao da su komšije rekle: "Oдавde se puca". I s nama je bio najbolji balističar Boro Stanković se zvao, pokojni, pokojni duši, i mi smo uradili balističko veštačenje i utvrdili zaista da se iz te kuće nije moglo pucati, jer upadni ugao zrna nije mogao biti ispaljen, to jest nije moglo doći do ispaljenja iz te kuće. Mi smo korektno uradili baš zbog toga i zaista je bilo po našim analizama to djelo, po meni, i po tada ekipe, znači neke neselektirane pucnjave po civilnom naselju i metak je u svojoj upadnoj putanji pogodio ovu malu djevojčicu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U prvom pasusu, na trećoj strani iskaza iz 1996. godine kada govorite o pogibiji Elvira Brkića navodite: "Koliko se ja sećam, metak je došao iz zelenkaste zgrade u ulici Miroslava Krleža. Istog dana ranjen je jedan stariji Srbin, metkom iz iste pozicije". Recite mi da li je ovo koliko se vi, "koliko se ja sećam", šta kažete, u pogledu metka koji je došao iz zelenkaste zgrade, može smatrati pouzdanom i preciznom tvrdnjom nekog ko je izvršio uviđaj?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ovo je bio razgovor iz 1996. godine. Ja sam znači bez ikakve dokumentacije tada razgovarao sa istražiteljima. I vjerovatno je ta rečenica zbog toga nastala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro...

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ali postoji izvještaj sa tog uviđaja i ja isto danas mogu reći koliko se sjećam, znam i ovdje je greška: "Ranjen je jedan stariji Srbin", radilo se o Srпкиnji, čak čini mi se da se Jovanka zvala, ona je ranjena u svojoj bašti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U drugom pasusu, na istoj strani 3 kažete, na strani 3 iskaza iz 1996. godine naveli ste da ste posetili jednog starijeg čoveka koji je živeo, to vas citiram, "u stanu koji je pogođen oko sto puta, toliko su ga intenzivno gađali". Pa ako je taj stan pogođen sto puta, da li je to jedna najobičnija razmena vatre preko linije sukoba ili se govori o nekom snajperskom gađanju? Što bi neko snajperima gađao sto puta jedan stan, u kome uostalom niko nije ni stradao? To je razmena vatre najobičnija preko linije sukoba. Je li tako ili nije, gospodine Kučanin?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Taj stan se nalazio tačno preko puta ove zgrade u ulici Miroslava Krleže.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li to na liniji fronta?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Tu linije oko snaga Armije BiH nije bilo, pa da se to dešava. Ta zgrada je čisto strčala u neki međuprostor. Taj se čovjek nije htio iseliti iz svog stana i on je non-stop živio u njemu. A zaista je, onaj, toliko metaka smo našli na zidu, ali od metaka, nisu to bile granate. U njega su folije bile na prozoru, one plastične, i mi smo se iznenadili koliko je metaka po zidovima bilo. I on je tom prilikom ranjen. Mi smo ga htjeli iseliti odatle i preseliti na drugo mjesto, čovjek nije htio. Čak je, kad smo ga u bolnicu odveli zbog tog ranjavanja, morali smo ga čekat' pola sata da se on opere, da se spremi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li to bilo na liniji fronta, tu na liniji razdvajanja?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Kad sam rekao, ova zgrada je ulazila u međuprostor između linija ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Razumem, i to je u stvari razmena vatre, to nije nikakva snajperska vatra?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ne možemo reći razmjena vatre iz ovog objekata gdje je bio čovjek.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne, gde je bio čovek ...

prevodioci: Molimo vas da pravite pauze između pitanja i odgovora.

SVEDOK KUČANIN: Izvinjavam se.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, molim vas, vama je u svim ovim izjavama brojka 100 veoma prisutna u iskazu. Vi govorite da je posle podele policijskih stanica na muslimanske i srpske ostalo stotinak policajaca. Pa onda regrutovanje dodatnih ljudi, pa kažete "broj od stotinak inspektora". Pa iskaz iz 2000. godine takođe govorite: "Teško je reći napamet, ali istraživao sam stotinak različitih slučajeva". Pa onda opet kažete: "U te sam tri i po godine proveo preko 100 istraga različitih slučajeva". Da li je u pitanju neki vaš poseban način izražavanja ili je zaista broj 100 nekim slučajem toliko prisutan u onome što svedočite?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Dobro, to je neki parametar i uvijek se kaže oko 100, da li je 120 ili 95, ja sam uvijek rekao da ne mogu precizno, ali oko. Možda je koincidencija da je zaista nekoliko puta 100, ovaj...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U raznim stvarima koje se tiču raznih stvari. Dakle, koincidencija. A recite mi, u iskazu iz 1995. godine, to je strana ova 341 se završava broj "R" na njemu, govorite o starijem čoveku koji je ranjen na balkonu svog stana i navodite da na zidu preko puta balkona je bilo na stotine rupa od metaka. Je li to onaj isti starac što ste ga malopre pominjali?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I on je sto puta pogođen, taj stan. Je li tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači, taj isti.

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U iskazu iz 1995. govorite o istrazi povodom ranjavanja jednog dečaka. Pa ste zaključili da je gađan, citiran vas: "Sa agresorskih položaja u Zagorskoj ulici iz kuće Pržulja". A na strani koja završava 338, u pasusu 4 naveli ste: "Hici su bez ikakve sumnje ispaljeni s

tog položaja". Je l' to znači da je mesto odakle se pucalo nedvosmisleno utvrđeno, kad kažete "bez ikakve sumnje", je l' tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali već u narednom pasusu vi kažete, opet vas citiram: "Ne znam kakvi su rezultati balističkog ispitivanja zato što svaka osoba koja sudeluje u istrazi ima svoje odgovornosti, sastavlja svoj lični izveštaj". Pa sada, kako možete sa izvesnošću da tvrdite odakle je pucano kada ne znate kakvi su rezultati balističkog izveštaja?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Znači, kada se radi uviđaj, mi na licu mjesta, ja zapišem u svoj rokovnik ono što naglas kažemo i složimo se svi s tim. Može doći do odstupanja balističkog vještaka. Ja kasnije te nalaze nemam, oni idu svi zajedno sa mojim izvještajem na Sud ili Tužilaštvo, gdje treba već. Tada smo utvrdili, jer smo imali osnova da utvrdimo, to jest dvije rupe od metka u istom pravcu, a balističar, postoji sprava koja se kroz kada postoje dvije tačke gdje metak udari ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To razumem, to razumem. Ja vas i ne pitam da mi objašnjavate šta balističari rade. Ali je meni nejasno ovo da kažete: "Hici bez ikakve sumnje ispaljeni s tog položaja", a već odmah zatim kažete da ne znate izveštaj balističkog stručnjaka. Pa za šta služi balističko ispitivanje, ako ne da se utvrdi odakle je gađano. Vi bez znanja tog izveštaja tvrdite da je nesumnjivo, kako kažete, gađano iz te kuće. Osim balističkog, svi drugi načini su nepouzđani, je l' tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Jeste. Ja sam vam maloprije rekao. Mi smo na licu mjesta utvrdili, a ostavio sam ogradu, balistički izvještaj, ja ne mogu sa sigurnošću reć. Može čovjek namjerno napisati nešto drugo, bilo šta, šta ja znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, razumem to. Govoreći o ranjavanju dečaka, vi u petom pasusu na strani koja završava 337, kažete: "Drugi hitac koji je prema svedoku ispaljen iz istog oružja, prošao je kroz tendu ispred kafića". Otkud i vi i svedok možete da znate da je taj drugi metak ispaljen iz istog oružja kao i prvi?

prevodioci: Molimo govornike da prave pauzu između pitanja i odgovora, radi prevoda.

SUDIJA MEJ: Prevodioci mole obojicu da prave pauze posle pitanja i odgovora pre nego što nastavite, jer je inače prevodiocima jako teško da prate. Izvolite.

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ovo mi, vjerujete, nije jasno. "Prema svedoku" da li je ubačen tu "drugi hitac, ispaljen iz istog oružja prošao je kroz tendu". Da li se tu, ovaj, "prema svedoku" trebalo je zarezom odvojiti. Znači, odnosi se na hitac, a ovo "ispaljen iz istog oružja", to stoji u sastavu ove rečenice "prošao je kroz tendu ispred kafića i pogodio". A ja mislim da nisam to tako rekao. Znači da se prema svjedokovoj tvrdnji "ispaljen iz istog oružja", da se ne odnosi na to, nego je to drugi hitac prema svedočenju čovjeka da je bilo dva hica. Odnosi se na to, a ne na ovo "ispaljen iz istog oružja".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, i to je nešto što je nejasno. A govoreći o grantiranju Cetinjske ulice 26. oktobra vi kažete, na kraju strane koja se završava 338, sledeće: "Da pravac iz koga je neka granata doletela može gotovo odmah da se utvrdi na osnovu iskustva i tragova na mestu događaja", je l' tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Pravac, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi kako onda da u vašem iskazu u poslednjem pasusu na strani koja završava 338 u pogledu granatiranja Cetinjske ulice stoji da je granata ispaljena iz pravca zapad-severozapad, a u drugom pasusu na sledećoj strani da je mogla doleteti jedino iz pravca sever-severozapad? Dakle, ista granata iz dva različita pravca.

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Nije mi ovo jasno, vjerujte.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije ni meni, pa zato pitam. Ali idemo dalje. Recite mi, molim vas, kad govorite na stranama 339, 340, govorim ove završne brojeve, govorite o granatiranju zgrade osnovne škole "Simon Bolivar", navodite na ovoj strani 339, pasus 7, da je toga dana Sarajevo veoma snažno granatirano i to toliko snažno da pripadnici UNPROFOR-a (United Nations Protection Forces) po svom običaju u takvim situacijama nisu blagovremeno došli na uviđaj, je l' tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I po vašoj tvrdnji, pucala je vojska bosanskih Srba i to sa mesta sa koga je, kako navodite, mogla videti školu kao na dlanu. "Mogli su videti ljude kako ulaze u školu." Recite mi ko su ti ljudi koji su ulazili u školu, a koje su oni mogli da vide? Ko su ti ljudi?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ovde, ovaj, nije to spomenuto, možda i mojom greškom, to u toj školi, u ovoj školi su ljudi napravili improvizovanu pumpu za vodu i oni su napravili neke grudobrane od starih automobila, olupina i tuda su prolazili u školu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, ne radi se, ne radi se o školi koja je u upotrebi, ne radi se o deci, ne radi se o školi koja funkcioniše kao škola, je l' tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ne, ne, ovde je škola devastirana, totalno bila uništena i ljudi su našli u holu te škole, znači, zaštitu. Tu su vodu sipali. I ovi ljudi su isto stradali prilikom ovoga incidenta, civili koji su došli po vodu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U poslednjem pasusu, na strani 339 i u prvom pasusu na sledećoj govorite o tome kako su balistički eksperti tima izdvojili red granata i sproveli svoje ispitivanje i da su uzete precizne mere. Kod više drugih slučajeva, kako proističe iz vaših iskaza, nisu vršene balističke analize, je l' tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Gde, okolnosti gde su dozvoljavale, vršene su. Kada nisu mogle, nisu ni vršene.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U koliko je slučajeva vršeno, u koliko nije? Otprilike proporcionalno samo.

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Pa više je vršeno nego što nije. Znači, možda u 70 posto slučajeva ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Kučanin, da li ovo znači podrazumeva ako se svaka granata ispituje i svaki, da to uopšte nije se moglo govoriti o nekoj neprekidnoj intenzivnoj paljbi, jer onda to ne bi mogao da izlazi tim veštaka da utvrđuje svaku granatu i svaki hitac koji se ispali s druge strane?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Na licu mesta kad se radi uviđaj uzmu se osnovni podaci, ako se pronađu tragovi granate, geleri, ostaci, znači gra-

nate, rep, rupa ili krater koji je ostavila granata i ostalo. Ti dijelovi granate se odnose u laboratorije gdje se onda ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to razumem, ali čim se tu, znači, radi uviđaj na licu mesta, pa laboratorijska ispitivanja, pa sve to, da li to sve zajedno govori da to nije mogla biti neka intenzivna vatra, ako se svaki pojedinačni slučaj može tako pažljivo da stigne da istražuje u vašim, kako kažete, oskudnim uslovima malog broja ljudi i tako dalje?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Većina slučajeva je detaljno urađena.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to sam hteo da čujem. E sad, govoreći o granatiranju od 9. novembra 1993. godine vi na strani koja završava 342, u pasusu 6, u pogledu granate koja je pala na školu na Alipašinom Polju kažete "ispaljena iz smera jugozapad", a u istom pasusu nešto dalje navodite da vam je balistički stručnjak Adnan Tuzović kazao da sve upućuje na to da se radi o položaju na severozapadu. Odakle je doletela granata, sa jugozapada ili sa severozapada? Jer ta granata nije mogla da doleti iz oba ta pravca.

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ovo se radi o dvije granate, dva različita slučaja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači, ovo su vam dva slučaja? Dobro, gospodine Kučanin, e sad mi, molim vas, objasnite jednu stvar o kojoj bih vam ja postavio nekoliko pitanja. Vi na stranama 344 i 345 iskaza od 1995. godine opisali ste pogibiju čoveka po imenu Mile Vasiljević. To je očigledno po imenu i prezimenu Srbin. Iako zbog pucnjave dugo vremena niste mogli čak ni telo nastradalog da sklonite, a kamoli da izvršite odgovarajuće analize na licu mesta, ipak smatrate da ste tačno utvrdili odakle je pucano, a to je prostor pod kontrolom bosanskih Srba, šta vi tvrdite. I na ovoj strani 345 stoji: "Pošto nismo imali nikakvu zaštitu, nismo mogli sprovesti pravo balističko ispitivanje, ali bilo je jasno odakle je ispaljen hitac kojim je ubijen Vasiljević", je l' tako? I onda kažete: "Metak je bio kalibra 7,9 milimetara", je l' tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A onda ste videli kako na srpskoj televiziji, to je ova Televizija Pale, pretpostavljam, je l' tako, Vojislav Šešelj drži "Browning" (Browning) kalibra 7,9 milimetara i priča kako je lično tog dana pucao na Muslimane u Sarajevu. I na osnovu toga ste zaključili da je on lično

ubio Vasiljevića. Vi kažete: "Prema indikacijama naše policije, može se reći da je očigledno da je Vasiljevića ubio Šešelj". Jeste tako zaključili? Evo, ja čitam ovo što ovde piše.

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro recite, je li se vi ovde šalite ili stvarno mislite da tvrdite najpre utvrđivanje pravca gađanja bez balističke analize, a zatim na osnovu neke televizijske izjave vi zaključujete da je očigledno da je Vojislav Šešelj ubio ovoga Vasiljevića? Pitam vas zaista je li se vi to šalite ili možete tako nešto kao stručnjak da tvrdite?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ovo su znači indikacije, evo, na osnovu svih događaja sabranih tog dana kada je Vojislav Šešelj bio na Grbavici, imao je džemper određenog dezena, na snimku srpske televizije u istom tom džemperu je bio za "Brovingom", pucao je, to je snimak srpske televizije, i pohvalio se javno, sjećam se ja. Muslimani najbolje znaju kako su prošli danas od tog njegovog ratničkog raspoloženja, jedina žrtva taj dan u gradu je bio ovaj jadni čovjek Mile Vasiljević.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I na osnovu toga izvlačite taj zaključak?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ovo, znači, nije ništa dokazano. Ovo su indikacije, to stoji tako. Znači, to nije zaključak, to nije nalaz, to nije ništa, to tako piše. A što se tiče ovoga Mila Vasiljevića pokojnoga, čovjek je išao s jedne strane na drugu, svjedoci su ga videli u kom je položaju išao i kad je pogođen. Okrenut je bio desno bočno prema Grbavici, pogođen je na mjestu koje je opisano u izvještaju i pao je. Bio je živ dugo, dozivao je upomoć, nije niko mogao da mu priđe dok mi nismo došli i uz pomoć UNPROFOR-a izvukli smo. Ja imam snimak tog izvlačenja, jer smo jednostavno bojali se ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to razumem. Odakle niste mogli da utvrdite ovo šta ovde tvrdite u izjavi.

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Kada smo izvukli tijelo, vidjeli smo gdje je ulazna rana, gdje je izlazna, i na osnovu izjava svedoka i njegovog kretanja ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Dobro, gospodine Kučanin, recite mi molim vas dalje, na strani 349, u trećem pasusu od kraja strane govoreći o snajperskom gađanju sa Grbavice iz zgrade "Metalka", to su

četiri nebodera udaljena i tri nebodera koji su bili trgovački centri, kažete, vas citiram: "Dugo vremena nismo mogli otkriti da pucnjava dolazi iz tih nebodera. Mislili smo da ljude ubijaju snajperima sa starog Jevrejskog groblja. Kasnije smo pomoću balističkih tehničara otkrili da pucnjava dolazi iz tih nebodera". Dakle, trebalo vam je vreme i primena balističkih tehnika da biste utvrdili da se gađa sa tih solitera, je l' tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A iz nastavka iskaza, štaviše vidi se da pucnjava dolazi iz nebodera zahvaljujući tome što je ubistvo jednog muškarca slučajno zabeleženo video-kamerom, pa je kasnije analiziran snimak i to je pomoglo pri lociranju mesta odakle se gađa, je l' tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da, pomoglo, između ostalog, znači...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, do te mere je bilo teško utvrditi odakle se gađa, čak i kad se radi o gađanju sa nebodera, kojih ipak u Sarajevu nema u nekom velikom broju?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ima nebodera u Sarajevu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Očigledno je bilo potrebno najpre da se luta i greši, a zatim da se ima sreće i konačno stručno znanje, da bi se utvrdilo odakle se gađa, je l' tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Pa ne znam, ja ću vam oduzet, dat ću vam primer da bih vam to objasnio zaista. Tu su dvije raskrsnice koje su bile udružene i kontejneri su postavljeni. Ljudi su non-stop ginuli na toj raskrnici kod Higijenskog zavoda. Hici su dolazili sa padina Trebevića, Jevrejskog groblja, Gornjeg Kovačića. Nije ni u snu sanjao da iz tog pravca kretanja neko, ljudi su prije toga ubijani tako. Od jednog mog druga je otac ubijen. Svi su mislili da je pogođen odozgo, da je rikošet ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li to znači, molim vas, toliko muke i problema oko utvrđivanja mesta gađanja u neboderima, a vi s druge strane u nizu slučajeva o kojima ste govorili u vašim iskazima kažete da ste bez problema od oka, na osnovu iskustva i često bez balističkih analiza sa sigurnošću utvrđivali odakle je gađano? Pošto i jedno i drugo nije moguće istovremeno, opredelite se: da li se tačno i sigurno određivanje mesta gađanja može izvršiti samo uz ozbiljne i detaljne analize svih relevantnih

podataka ili može onako od oka, kao što je po vašem iskazu urađeno u više slučajeva?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Znači, kada su u pitanju granatiranja, pravac dolaska, to jest pada granate iz kojeg je ispaljena znači, se može od oka odrediti na osnovu traga ostavljenog na tvrdoj podlozi: asfalt, beton. Pravac, na to sam mislio od oka, znači pravac. Ostala balistička istraživanja upadni ugao određuju, pod kojim je uglom upala i precizno određuju ostale detalje vezane za ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li vam je išta poznato o raznim dejstvima snaga Armije ili policije Bosne i Hercegovine po sopstvenim ciljevima u Sarajevu?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Te špekulacije sam ja čuo i na medijima srpske televizije najviše. Ja nijedan uviđaj nisam radio u svojoj praksi da to se pokaže tačnim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, pošto kažete da ste na medijima srpske televizije čuli takve tvrdnje, evo ja ću da vam navedem jedan izvor nesrpski, nesrpski koji tvrdi to isto. Evo, 22. avgusta 1992. londonski "Independent" (The Independant) govori, evo pročitacu vam šta kaže, pa mi vi recite je l' se to slaže sa onime što vi znate ili su to isto špekulacije i tvrdnje. Znači, nije srpski izvor, nego londonski "Independent". Kaže: "Zvaničnici Ujedinjenih nacija (United Nations) i viši oficiri zapadnih zemalja smatraju da su neki od najgorih nedavnih ubistava u Sarajevu, uključujući i masakr bar 16 osoba u redu za hleb, bili počinjeni oružane snage od strane uglavnom muslimanskih branilaca grada, a ne Srba koji drže grad pod opsadom i da je to urađeno u cilju propagande da bi se pridobilo sažaljenje sa strane i da bi došlo do vojne intervencije". I ovo piše u raznim poverljivim izveštajima koji cirkulišu u UN-u u Njujorku (New York), kao poverljivi ...

SUDIJA MEJ: Neka svjedok odgovori na ove navode. Dakle, gospodine, ovde je izneto da su ovaj masakr 16 ljudi koji su stajali u redu za hleb počinili branioци grada. Da li vi znate nešto o tom događaju i da li ima istine u tom navodu?

SVEDOK KUČANIN: Pa ja bih zamolio preciznije mesto gde se dogodio masakr i datum.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je onaj čuveni događaj kad je poginulo 16 ljudi u redu za hleb. To je pripisano Srbima, a svi su podaci govorili da je to učinjeno od strane i snaga policije Bosne i Hercegovine. Sećate se toga, to je bio razlog za uvođenje sankcija, odnosno povod, odnosno izgovor.

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ja opet nisam dobio gdje je bio taj masakr, na kojem mjestu, i datum.

SUDIJA MEJ: Nećemo sada da se prepiremo o ovome, nemamo vremena. Da li znate i za jedan ovakav događaj u kome se tvrdi da su branioци ubili 16 ljudi koji su čekali u redu za hleb?

SVEDOK KUČANIN: Ma ne znam, zaista ne znam nijedan jedini da je naša vojska ubijala naše ljude. Ja to ne mogu da vjerujem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda kažete ...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, sad vam je ostalo vremena za još dva pitanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovo jako brzo prođe vreme, gospodine Mej (May). A je li vam poznato da je ekipa Ujedinjenih nacija u blizini bolnice na Koševu bila u Sarajevu očevidac kako bosanska posada postavlja minobacač na tlu bolnice, gađa srpske položaje, a zatim se pakuje, beži, a onda stižu televizijske ekipe da vide kako Srbi odgovaraju na vatru i da objašnjavaju kako se gađa bolnica?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ako su to oni negdje naveli u svom izvještaju, zašto im ne vjerovati. Ja nisam upoznat sa takvim detaljima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi, pošto ste vi bili policajac u Sarajevu, ko je bio prva žrtva, prva pogibija koja se desila u Sarajevu, je li tačno da je dan nakon referenduma bio napad na svadbenu povorku srpsku u centru Sarajeva kad je ubijen Nikola Gardović, mladoženjin otac, a jedan pravoslavni sveštenik ranjen, Gardovićev zet Radenko Mirović, je li tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je li tačno da je taj ubijeni čovek Nikola Gardović ubijen na vratima pravoslavne crkve u Sarajevu, upravo prva žrtva rata u Bosni i Hercegovini, je li tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ja koliko znam, on je ubijen na Baš-Čaršiji i nije na vratima pravoslavne crkve. Kolona se kretala od Baš-Čaršije prema pravoslavnoj crkvi, koliko ja znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je li za Srbe to ubistvo značilo poruku: "Uprkos vašoj volji, Ustavu Jugoslavije i Bosne, mi smo se izjasnili za nezavisnost, sad možemo da vas ubijamo"? Je li to bila prva žrtva, jesu tako počela nasilja u Sarajevu?

SUDIJA MEJ: To je jedan običan komentar, to nije prikladno pitanje za ovog svedoka. Izvolite, gospodine Tapušковиću.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Zahvaljujem, časne sudije, ja ću gledati da požurim danas, pošto imam dosta posla. Gospodine Kučanine, ova vaša izjava, ja ću samo iz nje dve stvari da vam navedem, od 4. septembra i to ova prva strana, zadnji pasus, tu ste rekli da "nakon podele policije, moram da naglasim da su se sve policijske jedinice trudile da ostanu objektivne i profesionalne u obavljanju svog posla bez obzira što je oko njih besneo rat". Je li to tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A onda pri kraju ovog prvog pasusa na trećoj strani rekli ste da je "jedan deo pripadnika rezervne policije se priključio armiji", je li tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A u poslednjoj rečenici ste kazali: "Rezervni policajci nisu čak bili zaduženi ni uniformama, borili su se u civilnoj odeći i patikama".

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I samo još ovo u vezi izjave, to je četvrta strana. Juče ste govorili o tome da se iz grada moglo izlaziti slobodno. A ovde ste u ovom trećem pasusu to vrlo detaljno objasnili, pa ste kazali: "Jedini put da se napusti grad je bio čuveni tunel. Prvi put sam prošao kroz

njeza u oktobru 1993. godine i mislim da je otvoren kratko vreme pre toga. Redovna i vojna policija su kontrolisale tunel sa gradske strane. Mislim da je sa druge strane bilo isto tako. Imali smo kartice kao propusnice koje je dodeljivao ministar unutrašnjih poslova. Ja sam imao propusnicu, pošto sam morao da radim na drugoj strani. Izlazak je bio dozvoljen civilima, ali s obzirom na ograničenost tunela broj ljudi koji je otišao je bio zaista ograničen". Je li to tako bilo?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Kao prvo, ja juče nisam govorio da se iz grada moglo izlaziti slobodno. To je konstatacija Slobodana Miloševića, gospodina Miloševića, a ja sam govorio da se nije moglo izlaziti slobodno iz grada.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dakle, nije moglo bez propusnice, a propusnicu je mogao da dobije samo ograničen broj ljudi, ovako kako ste ovde naveli?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ovo sada se odnosi na tunel, a juče se pričalo o drugim stvarima. Ovo što se tiče tunela je tačno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A da li se moglo iz grada izaći bez propusnice uopšte?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Je l' mislite na tunel?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Mislim uopšte.

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Jedini izlaz je bio tunel.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ja se ne bih zadržavao na izjavama. Vi ste ovde rekli na više mesta u ovom vašem velikom iskazu koji ste dali između 10. i 12. novembra 1995. godine da na mestima na kojima su stradali ljudi od snajpera nikada nije bilo nikakvih vojnih delovanja. To ste ponovili bar 10 puta, da tamo gde su ljudi stradali od snajpera, nikada nije bilo nikakvih vojnih delovanja, je l' tako?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A molim vas, da li znate za gospodu Muratovića i Karavelića koji su u to vreme boravili sve vreme i bili vrlo poznati u Sarajevu?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Muratovića? Možda ime da mi kažete.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pa ja imam samo Muratović prezime. A Karavelić?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Karavelić mi je poznato.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Jer pogledajte, vrlo ugledni posmatrač Ujedinjenih nacija koji je pre neki dan ovde bio ispitan, je ovde rekao da mu je Muratović kazao "da su snajperske aktivnosti u potpunosti organizovane, da kada oni ubiju jednog, mi ubijemo jednog i da se tako održavala ravnoteža". Znete li vi išta o tome i pogotovo da su takođe snajperisti bosanske Armije ili policije pucali i po ...

SUDIJA MEJ: Samo jedan trenutak. Jedno po jedno pitanje, molim vas. Prvo su vas pitali za čoveka po imenu Muratović i o njegovoj izjavi. Znete li nešto o tome, gospodine Kučanin?

SVEDOK KUČANIN: Ne znam uopšte. Muratović je često prezime u Bosni i Hercegovini i ne znam uopšte o kome se radi.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro, kao policijski radnik vrlo poznat, da li ste uopšte znali da je snajperska aktivnost Bosanaca takođe bila organizovana na recipročnoj osnovi? Da li to znate kao policajac?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Gospodine, ja sam naveo u svojoj izjavi da sam ja radio u civilu, da znači sav moj posao je bio sprečavanje i otkrivanje kriminaliteta na području grada Sarajeva.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala. Slučajnošću juče je ispitan ovde isto vrlo ugledni posmatrač međunarodnih snaga gospodin Tomas (Francis Roy Thomas) i on je izgovorio juče ovde i ja sam to zapisao: "Snajperisti su bili pod kontrolom Ministarstva unutrašnjih poslova", a to ste vi. Da li je to tačno da su snajperisti uglavnom bili pod kontrolom upravo policije, odnosno Ministarstva unutrašnjih poslova čiji ste vi bili pripadnik?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ma, ja, van pameti mi je to da je neko tako izjavio. Ja zaista ne znam. Ako jest, njegovo njemu stoji. Ja zaista ne znam, ja sam vam rekao, ja nit' sam bio neki visoki službenik, nit' sam šta. Moj je posao bio spriječavanje i otkrivanje kriminaliteta između ostalog. Kasnije sam angažovan na izlaske na uviđaje na ove, reaktiviranje, snajperisanje i ostalo.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala. Još samo ovo pitanje. Juče ste spomenuli Markale. Ne znam samo koje, prve ili druge. Prvi put u ova tri iskaza koja ste dali, nigde niste spominjali Markale, ali ste juče rekli da vi pouzdano znate da se na te Markale o kojima ste vi juče govorili, pucalo sa srpske strane. Da li možete da objasnite sudijama na osnovu čega ste došli do tog zaključka? I to je moje poslednje pitanje.

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ja uopšte se ne sjećam da sam juče ijednom rečju spomenuo Markale.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Ako se ne sećate, onda se zahvaljujem.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC AJRIS

TUŽILAC AJRIS – PITANJE: Gospodine Kučanin, postavljena su vam pitanja o granatiranju i događaju koji ste opisali u vašoj izjavi 1995. godine kada ste rekli kakav je bio smer vatre i rekli ste da niste bili sasvim jasni, da je tu možda došlo do problema. Dakle, u toj izjavi se vi pozivate na neki izveštaj koji ste vi sastavili o tom događaju. Molim da se sad svedoku pokaže ovaj dokument od tri strane. Časni Sude, mi smo pokušavali da dobijemo primerak toga za ovo dodatno ispitivanje, ali nismo stigli, dostavićemo vam to kasnije. Gospodine, da li vi sada prepoznajete ovaj dokument kao fotokopiju vašeg izveštaja koji ste sastavili o tom događaju?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC AJRIS – PITANJE: Hoćete li, molim vas, da okrenete i pogledate sada poslednji pasus tog izveštaja i da li vidite da se tu spominje pravac vatre, dakle iz kog pravca je otvarana vatra?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC AJRIS – PITANJE: Šta tu stoji, kakav je bio pravac?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ja mogu pročitati, što sam ja malopre i pokušao objasniti gospodinu Miloševiću. Izveštaj je znači dokumenat ili zapisnik o uviđaju koji sve ono što je učinjeno tokom uviđaja mora sadržavati. Znači, on je jedini vjerodostojan i tačan. Ovde stoji da je "u vještačenju konstatovano da je iz pravca zapad-severozapad rejon Jazića, doleteo minobacački projektil kalibra 60 milimetara koji je eksplodirao na visini od oko pet metara u krošnji drveta".

TUŽILAC AJRIS – PITANJE: Hvala. Isto tako su vam postavljena pitanja o nekim komentarima koje ste uneli u vašu izjavu iz 1996. godine. Kad ste potpisali tu izjavu, jeste li potpisali izjavu na engleskom jeziku koja vam je onda bila usmeno prevedena da biste vi mogli da proverite da li je tačna?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC AJRIS – PITANJE: Ja ću vam sada pročitati odgovarajuće delove iz te izjave, onako kako to stoji u izjavi na engleskom jeziku. Molim vas da slušate to i ukoliko ima ičeg netačnog u tome šta čujete, onda vas molim da nam to kažete. Dakle, to se tiče civila koji su bili pogođeni blizu kasarne "Maršal Tito", dakle peti pasus iz te izjave. "Deo ulice između 'Holidej in' (Holiday Inn) hotela i mosta 'Bratstva i jedinstva' je bio dobro poznat kao snajpersko područje. Teško je odrediti brojeve, ali bilo je žrtava skoro svaki dan. U nekim prilikama pucnjava je bila tako intenzivna da je celo stanovništvo moralo da koristi i neke druge puteve. Iako su se tu nalazile vojne kasarne s druge strane ulice, ulica sama po sebi je dosta široka, a snajperi su se nalazili na dosta velikoj visini. Prema tome, sigurno su ciljali civile. Kasarna nije bila često gađana. Civilni nisu bili uvek gađani ispred kasarne. Taj visoki ugao pod kojim je dolazila vatra je naznačavao da su ciljani upravo civili". Da li ima nečeg u tom pasusu šta je netačno?

SVEDOK KUČANIN – ODGOVOR: Ne, ovde je visoki ugao paljbe, ovaj znači, oni su morali sa tih objekata gađati ulicu, ovaj, da je ugao bio niži, oni bi gađali kasarnu, ovaj, na to se misli.

TUŽILAC AJRIS: Hvala vam, gospodine Kučanin, ja nemam drugih pitanja. Časni Sude, što se tiče materijala koji smo uveli preko ovog svedoka, da li bih mogao da pojašnjim dokumenta pod tabulatorom 2 i 10, oni su bili, odnosno trebalo je da budu uvedeni pod pečatom.

SUDIJA MEJ: To ćemo da uradimo i isto tako ovaj poslednji izveštaj na koji ste se pozivali.

TUŽILAC AJRIS: Da, to je izveštaj o događaju od 26. oktobra.

SUDIJA MEJ: Da li i to želite da uvedete?

TUŽILAC AJRIS: Ne, hvala.

SUDIJA MEJ: Hvala vam, gospodine Kučanin. Vi ste ovim završili vaše svedočenje. Hvala vam što ste došli na Međunarodni sud da svedočite. Sada možete da idete.

SVEDOK KUČANIN: Hvala vama.

SUDIJA MEJ: I sada dok svedok izlazi iz sudnice, sada da rešimo neka administrativna pitanja ukoliko mi dozvolite. Molim da priđe sada pravni savetnik. Evo, izvolite. Dakle, bilo je nekih brojeva gde smo izvršili renumeraciju dokaznih predmete. Dokazni predmet 216, D 216, to je izjava svedoka majora Tomasa. Dakle, mi smo o tome razmišljali i naša praksa je da takve izjave usvojimo kao dokazne predmete Odbrane i to ćemo da uradimo i u ovom slučaju. Prema tome, taj dokazni predmet će ostati sa oznakom "D". A danas tokom jutra treba da prodiskutujemo šta ćemo da radimo sledećeg utorka.

TUŽILAC NAJS: Ja sam imao nekoliko pitanja, ali gospodin Ajris (Ierace) bi pre toga hteo da vam se obrati.

TUŽILAC AJRES: Časni Sude, da li bi ovo sada bio prikladan trenutak da se predloži za usvajanje materijal koji je usvojilo Pretresno veće svojim nalogom od 7. oktobra, to je materijal koji se tiče četiri svedoka iz *Predmeta Galić*. Dakle, radi se o transkriptu i dokaznim predmetima. Ukoliko vam sada dam imena, možda bismo mogli da dodelimo broj dokaznog predmeta.

SUDIJA MEJ: Ono šta ćemo da uradimo, uradićemo to jedan po jedan. Dajte nam prvo ime, a onda ćemo mi da vam dodelimo broj. Je l' ovo ide po Pravilu 92bis?

TUŽILAC AJRIS: Da.

SUDIJA MEJ: U redu. To su izjave koje smo prihvatili. Dakle, prvo da vidimo koje brojeve ćemo da dodelimo tome. Dajte mi prvo ime ili prvi broj.

TUŽILAC AJRIS: Prvo ime Karl Harding (Carl Harding), ima dokumenta pod sedam tabulatora, svi su javni.

SUDIJA MEJ: U redu, koji će to biti predmet broj?

sekretar: 587.

SUDIJA MEJ: Sledeći?

TUŽILAC AJRIS: Eldar Hafizović, ima deset tabulatora, svi su javni.

sekretar: To će biti dokazni predmet 588.

SUDIJA MEJ: Sledeći?

TUŽILAC AJRIS: Milan Mandilović, dva tabulatora, oba su javna.

sekretar: Dokazni predmet 599.

TUŽILAC AJRIS: Mislite 589?

sekretar: Da, 589. Oprostite.

TUŽILAC AJRIS: I poslednji je Džon Hamel, ima sedam tabulatora.

sekretar: To će biti dokazni predmet 590.

TUŽILAC AJRES: Hvala vam, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Najs (Nice).

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, tiče se liste svedoka i hteo bih da ovo iznesem na privatnoj sednici i da to uradimo dok se ne dovede sledeći svedok da ne bismo gubili previše vremena.

SUDIJA MEJ: U redu.

(privatna sednica)

sekretar: Na otvorenoj smo sednici, časni Sude.

TUŽILAC NAJS: Sledeći svedok je pukovnik Franken (Robert Franken). Dok on dolazi... Molim da se uvede pukovnik Franken. Njegovo svedočenje je uvedeno putem njegovog prethodnog svedočenja po Pravilu 92bis, i odobreno je njegovo uvođenje po Pravilu 92bis uz unakrsno ispitivanje. Tu je i njegova kratka izjava od 17. oktobra koja se bavi odlomcima video snimaka i nekih dokumenata.

SUDIJA MEJ: Molim da svedok da svečanu izjavu.

SVEDOK FRANKEN: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Hvala. Izvolite sedite.

TUŽILAC NAJS: Mislim da Pretresno veće ima fasciklu. Možda bi ovom prilikom bilo pametno da ova fascikla dobije četiri različita broja dokaznog predmeta, jer su to različiti delovi. Vidite da svaki od tih delova počinje tabulatorom 1, tako da, ako bi to bilo prihvatljivo, prvi deo ove fascikle bi mogao da dobije sledeći broj dokaznog predmeta i u njemu je deset tabulatora.

sekretar: Sledeći broj dokaznog predmeta je 591.

TUŽILAC NAJS: Sledeći deo počinje punim transkriptom video simka kojeg nećemo emitovati i ima šest tabulatora. To bi onda mogao da postane 592.

sekretar: Broj dokaznog predmeta je 592.

TUŽILAC NAJS: Treći deo koji počinje izjavom svedoka od 17. oktobra ima četiri tabulatora, onda to može da postane 593.

SUDIJA KVN: Tri tabulatora ili četiri tabulatora?

TUŽILAC NAJS: Četiri tabulatora, tako mi je rečeno. Da, četiri tabulatora.

sekretar: Sledeći broj dokaznog predmeta je 593.

TUŽILAC NAJS: I poslednji deo fascikle se sastoji iz 38 tabulatora i to bi mogao da bude dokazni predmet 594.

sekretar: Sledeći broj dokaznog predmeta je 594.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Časni Sude, uz pomoć gospodina Vespija (Waespi), mi ćemo svedočenje ovog svedoka u glavnom delu da obavimo veoma brzo, imajući na umu da je optuženi nedavno tokom svog ispitivanja prihvatio da su u Srebrenici počinjeni užasni zločini, tako da više nije potrebno da se vodi raspravu o tome. Mi ćemo da se pozabavimo suštinom svedočenja ovog svedoka. On je bio zamenik komandanta holandskog bataljona u Srebrenici između januara i jula 1995. godine, dakle, drugi u komandnom položaju nakon potpukovnika Karemansa (Thomas Karremans) u to vreme. Holandski bataljon je bio u Srebrenici da bi odbijao napade, da bi demilitarizovao Muslimane i podržavao nevladine i druge organizacije, humanitarne organizacije. Svedok je u svom prethodnom svedočenju između ostalog rekao da demilitarizacija nije bila završena, ali je rekao da su okolnosti bile tako opasne da on isto tako ne bi predao svoje oružje da je bio u takvoj poziciji i da je morao to da uradi. U julu 1995. godine, mislim da Pretresno veće ima rezime, iz njega se izvlači deo materijala, 11. jula je dobio izveštaj od "Čete B". Možda bi bilo od koristi Pretresno veće ako bi pogledalo dokazni predmet 591, prvo tabulator 2, a to je karta koja daje pregled ukupnog područja. Možda bi bilo dobro da se to stavi na grafoskop. Dakle, tabulator 2 pokazuje jedno veće područje kojim se Pretresno veće bavi kada se bavi zločinima počinjenim u Srebrenici. Srebrenica je ovde naravno na jugu ove karte, odnosno jugo-istočno i vidi se da granica ide prema severu. To su područja u kojima su ljudi bili pogubljeni i zakopani, nekih 40 kilometara severno od Zvornika. Srebrenica se nalazi na jugu, zatim tu su Potočari, nekih četiri kilometra dalje. "Četa B" se nalazila u centru same Srebrenice, a druga baza holandskog bataljona je bila u Potočarima, Pretresno veće to već zna. Dakle, 11. jula ovaj svedok je saznao od komandanta "Čete B" iz Srebrenice da je došlo do granatiranja grada i civila i da "Četa B" više nije bila u mogućnosti da kontroliše svoju bazu. Svedok je odobrio njegov zahtev da napuste svoju bazu i oni su to učinili i otišli u Potočare. U isto vreme, put do Potočara je bio izložen jakom napadu bosanskih Srba koji su opkolili grad tenkovima i topovima, tako da je svedok potražio bezbednu maršutu za izbeglice kako

bi mogle da se probiju do baze u Potočarima i kako bi zaštitio izbeglice. Međutim, pošto je holandski bataljon bio smanjen, i to treba da se ima na umu, bilo je svega 150 vojnika obučениh za borbu i imali su svega 16 posto svoje municije i opreme u odnosu na ono šta bi normalno imali. Našli su se usred te zajednice u Potočarima sa oko 30.000 civila. Neki su bili unutar baze, neki su bili izvan. Holanđanima su pretili da ako ne zaustave vazdušne napade do kojih je došlo na drugim mestima, da će se pucati i na njih i na njihovu bazi i da će se pucati i na izbeglice, dakle na civile izbeglice. Treba da bude jasno: u to vreme su bosanski Srbi već uzeli holandske vojnike kao ratne zarobljenike i pretili su da će i njih da pobiju u određenim okolnostima. Vojska Republike Srpske imala je 35 komada artiljerijskog naoružanja, među njima i višecevni bacač raketa i tenkove. 12. jula ujutro, to je pasus 11 u rezimeu, došlo je do napada na bazu kada je komandant potpukovnik Karemans imao sastanak sa Mladićem u Bratuncu. Uloženi su naponi da se pomogne izbeglicama i svedok je organizovao pratioce. Međutim, on se tada suočio sa posebnom vrstom problema, između ostalog i time da su Srbi uzeli od Holanđana 15 ili 16 džipova. Nema sumnje, svedok to može da potvrdi, da je holandski bataljon tada bio vrlo ograničenih mogućnosti da ostvari svoj mandat. U Potočarima su bile žene i deca, bilo je i oko 300 muškarca unutar baze i 500, 600 muškaraca izvan baze. Svedok je jako strahovao za njihovu sudbinu, jer je Mladić rekao holandskom bataljonu da će odvojiti muškarce u starosnoj dobi između 16 i 60 godina od ostalih izbeglica i proveriti da li su oni kriminalci. To se desilo, oni su odvojeni i ako pogledate tabulatore dokaznog predmeta 591, tabulator 7, videćete fotografiju. Orijentacija je jug-sever, a ne sever-jug, ono šta vidite je jedan beli pravougaonik, to je zgrada koja se nalazi upravo iznad ili tačnije južno od baze bataljona u Potočarima. Dakle, u samom dnu ove slike, u sredini slike se vide beli autobusi, a nasuprot puta je zgrada koja je poznata kao "Bela kuća". Ono šta se desilo, muškarci koji su odvojeni u tom procesu, neki od njih su odvedeni u "Belu kuću" i dok su autobusi odlazili sa ženama i decom, očekivalo se da će oni da budu prebačeni na neko bezbedno mesto ili prebačeni na teritoriju pod kontrolom bosanske Vlade. Holandski bataljon je bio u mogućnosti da prati sudbinu ovih autobusa vrlo ograničeno vreme, mislim samo četiri konvoja. I svedok se jako zabrinuo za to šta će da se desi muškarcima u toj fazi, ne samo što je devet muškaraca pogubljeno u polju u blizini "Bele kuće", već takođe što je postalo jasno da se muškarci odvođe u pravcu, zapravo očekivalo se da će se odvoditi u pravcu Kladnja, a izveštaji su pokazivali da se oni u stvari ne odvođe tamo. Svedok je preduzeo neke korake, uključujući i popisivanje lju-

di koji su se nalazili unutar baze i faksirao je spisak tih imena u Tuzlu i u Hag (The Hague). Bilo je oko 250 imena na tom spisku, međutim ništa se nije saznalo šta se s njima na kraju desilo. Svedok je uložio protest pukovniku Jankoviću zbog odnosa prema ljudima, Muslimanima u "Beloj kući", a Janković je priznao da je bilo maltretiranja, ali je rekao da Vojska Republike Srpske ima 6.000 zatvorenika pod svojom kontrolom i da će ti ljudi da budu ubijeni, jer su počinili masovne zločine u Srebrenici. Holandski bataljon više nije imao kontrolu nad situacijom, više nije imao dovoljno hrane i suočavao se sa umiranjem od gladi toliko ljudi ako ostanu tu duži period. Bilo je nešto vode, međutim nije bilo hrane za 30.000 ljudi, to je bilo daleko izvan njihove kontrole. Ljudi su već počinjali da izvršavaju samoubistva kako se situacija pogoršavala. 13. jula, to je paragraf 17, svedok je kontaktirao pukovnika Aćamovića. U to vreme se stalno tražilo gorivo od vojske Republike Srpske šta su oni odbili. Međutim, ako se pogleda ukupni raspon situacije, to se vidi u tabulatoru 2, tu se vide mesta ukopavanja, a zatim mesta pogubljenja i procena svedoka je da bi bilo potrebno četiri do šest brigada i da bi to bila jedna operacija, velika operacija odvajanja i ubijanja i odlaganja tela. 17. jula svedok se sastao sa srpskom delegacijom koju je predvodio pukovnik Janković i tu se radilo o nekim pacijentima u bolnici. U tom trenutku on je morao da se suoči sa nekim dokumentom koji mu je bio preveden na terenu i gde se navodilo da je pravilno izvedena evakuacija civila, možete taj dokument da vidite pod tabulatorom 9, dokaznog predmeta 591. Ovaj prevod koji je urađen na terenu je na četvrtoj strani i tu se kaže da je svedok uradio sve šta je mogao da ograniči taj dokument, za koji će Pretresno veće možda smatrati da je ciničan i onda je na kraju rukom napisao da "što se tiče konvoja praćenih od strane snaga UN-a", dakle to je kvalifikovalo taj dokument, tako da Pretresno veće može ovde da vidi da je ovo zapravo bila jedna adekvatna evakuacija civila. Koliko ja shvatam, to će svedok da potvrditi na kraju dokumenta koji se ovde nalazio. I to je sve šta ja hoću da kažem u smislu rezimea svedočenja ovog svedoka, a sada će gospodin Vespi da obradi jednu video traku od osam minuta, tako da će on i svedok da prokomentarišu tu traku. Dakle, pod tabulatorom 3 dokaznog predmeta 591 se vidi "Bela kuća", pod tabulatorom 4 se vidi spisak muškaraca koji je napravio svedok trudeći se da obezbedi njihovu bezbednost. Pod tabulatorom 5 se vidi fotografija Jankovića. Tabulator 6 je zapravo deo odeće i torbi koje su spaljene izvan "Bele kuće". Tabulator 7 smo već pogledali. Tabulator 8 je spisak ranjenih. Tabulator 9 sam isto obradio. Tabulator 10 je Krstić. A sada dokazni predmet 592. Pod prvim tabulatorom se nalazi video traka koja stoji na raspolaganju, već je

dostavljena, tako da ne moramo sada ovde da je obrađujemo. Pod tabulatorom 3 stoje fotografija potpukovnika Karemansa. Tabulator 4 je Janković, tabulator 5 Mladić, a 6 gospodin Bering (Boering) koga ćemo da spominjemo. Dokazni predmet 593 je izjava svedoka pod tabulatorom 1, a onda imamo neke izveštaje od gospodina Akašija (Yasushi Akashi) pod tabulatorom 2 i 3. Naravno, vreme nam je ograničeno tako da ne mogu sada s vama da pojedinačno sve ovo obrađujem. I konačni dokazni predmet pod tabulatorom 4, zapravo poslednji tabulator je 38 i tu se nalaze neki komentari svedoka koje je on usvojio i uneo u razne izveštaje vojnih posmatrača UN (UNMO, United Nations Military Observers). Ako pogledamo dokument pod tabulatorom 18, vidimo da se tu opisuju dramatični događaji 11. jula i da je tu jedan opis vojnih posmatrača koji su posmatrali ono šta se desilo. Ja ću sada da pročitam ono šta piše: "U ovom trenutku reka izbeglica i ranjenih ne može da se prebroji. Mi smatramo da je otprilike 20.000 izbeglica već došlo u bazu Holandskog bataljona u Potočarima i taj broj stalno raste. Od našeg poslednjeg izveštaja nastavljeno je granatiranje bez obzira na vazdušne napade. Grad se sada nalazi u rukama bosanskih Srba i njihove vojske i njihov poslednji ultimatum je, ukoliko se nastave vazdušni napadi, da će onda sve biti izgranatirano. Isto tako UNPROFOR i druge UN-ove organizacije će biti izložene tome. "Četa B" je napustila svoju bazu u Srebrenici i krenula ka Potočarima". Dakle, došlo je do dramatizacije ove situacije i zatim je usledila katastrofa i počinjeni su zločini. I pre pauze, ukoliko mi dozvolite, postavio bih pitanje svedoku vezano za tabulator 2, prvog dokaznog predmeta. Molim da svedok pogleda kartu. Dakle, pukovniče Frenken, pre svega da li možete da mi potvrdite da ste vi stvarno pukovnik Frenken?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Potpukovnik Frenken.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, potpukovnik Frenken iz Haga. Dakle, komandant snaga severno od Haga. Već smo pogledali ovu kartu i imamo ovde legendu gde su označena mesta pogubljenja i tako dalje, i mesta gde se nalaze grobovi na teritoriji koja je veća od 40 kilometara. Naravno, sudije će da odluče da li im je potrebno više podataka o ovome ili ne. Ali kažite da li ovo ispravno odražava, ukoliko ovo ispravno odražava ono šta se desilo u Srebrenici, koliko je vojnika bilo potrebno da se ovo izvede?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ova cela operacija i njena koordinisanost i korišćenje prevoznih sredstava koja su bila potrebna za to, meni ukazuje na to da je bio neophodan korpus da bi se ovo izvelo. Što znači da je bilo

potrebno da se koordinacija vrši sa Pala i prema tome, bilo je potrebno dve ili tri brigade i sve njihove jedinice da se ovo izvede.

SUDIJA MEJ: Ovo bi sada bio prikladan trenutak za pauzu. Potpukovniče, moram da vas podsetim, a to radimo sa svim svedocima, da ne razgovarate ni sa kim o vašem svedočenju sve dok ga ne završite.

SVEDOK FRENKEN: U redu, časni Sude.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pre nego što pogledamo video traku, molim Pre-tresno veće da pogleda dokazni predmet 593, tabulator 4. Mislim da sad to može da se vidi i na grafoskopu. Pukovniče, da li se ovde vidi jugozapad, a ne zapad-jug, vidi se dakle baza UN, tu je jedna plava fabrika koju smo videli na prethodnoj slici, koja se nalazi suprotno od "Bele kuće" i tu se vide autobusi kako u konvoju odlaze?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS: I ti autobusi su, dakle, išli ka severu u raznim pravcima? Časni Sude, da li mogu da dodam jednu fotografiju koja bi bila tabulator 5, dokaznog predmeta 593? To se sad stavlja na grafoskop.

sekretar: Da, tabulator 5, dokazni predmet 593.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Da li se sad ovde vidi kako pukovnik Kar-emans ide da se predstavi generalu Mladiću dok se povlačio holandski ba-taljon?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koliko se ja sećam, vi ste bili u poslednjem vozilu koje je izašlo?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da, ja sam bio tamo, jer sam bio koman-dant oklopnih transportera.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I da li ste uspeli da izbegnete da razgovarate sa Mladićem prilikom izlaska upravo na taj način? Vidimo da ovde neki civili stoje. Je l' prepoznajete neke?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da, drugi sa leve strane u zelenoj majici, ovaj ovde čovek, je čovek koga ja znam pod imenom Petar. On je bio prevodilac vojnih posmatrača zvanično, ali su ga zapravo koristili kao prevodioca bosanski Srbi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A sad ovaj čovek koji stoji i gleda pukovnika Karemansa, da li njega znate?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne, ne znam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I konačno, 17. jula ste imali sastanak kad je Međunarodni komitet crvenog krsta (ICRC, International Committee of the Red Cross) imao nekih teškoća da obezbedi pristup svom vozilu i da ono ode preko granice u Srbiju. Je li Janković uspeo samo jednim telefonskim pozivom da obezbedi da to vozilo pređe preko granice?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I izjava koju ste vi dali o ovim pitanjima je prvi dokazni predmet pod tabulator 1, dokaznog predmeta 593. Vi ste dali tu izjavu 17. oktobra, je li ona istinita?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS: Sad će gospodin Vespi da pusti video snimak.

TUŽILAC VESPI: Časni Sude, videćemo 13 kratkih isečaka iz trake koja sad ulazi u dokazni materijal, dokazni predmet 592, tabulator 1. Imamo i transkript, dakle prevod na engleski jezik, to je pod tabulatorom 2, ali nema potrebe da se čita, pošto ćemo imati titlove. Svedok u svojoj dopunskoj izjavi od 17. oktobra objašnjava šta se vidi na ovim isečcima sa video trake i to je uvršteno pod tabulatorom 1, u dokaznom predmetu 593. Molim da se sada pusti prvi isečak. To je grad Srebrenica 11. jula.

(Video snimak)

(Kraj video snimka)

TUŽILAC VESPI – PITANJE: Pukovniče Frenken, možete li da nam objasnite šta sada vidimo?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ovde je došlo do panike među civilima, bilo je puno izbeglica u gradu i 11. su oni jednostavno blokirali bazu "Čete B" koju sad ovde vidimo. Vidite kako su počeli da se penju na naše kamione u pokušaju da izađu odatle.

TUŽILAC VESPI: Molim sada da pogledamo drugi isečak i molim vas da i to prokomentarišete. Časni Sude, na strani 8 rezimea se vidi da se tu spominje ovih 13 isečaka koje ćemo da pustimo. Drugi se spominje u pasusu 6. Mislim da imamo nekih tehničkih poteškoća.

SUDIJA KVON: A šta se nalazi u toj dodatnoj izjavi?

TUŽILAC VESPI: Ako pogledate izjavu, dakle dodatnu izjavu svedoka i to drugu stranu, ona je data 17. oktobra 2003. godine. Ako pogledate pasuse 5 i 6, pa sve do 16, tu se upravo o ovome govori. Oprostite, gospodine predsedavajući, ukoliko nam dozvolite, ja bih vam rekao da imamo ozbiljnih tehničkih poteškoća. Možda bismo mogli sada da pređemo na unakrsno ispitivanje, a onda kasnije kada ovo regulišemo, da pustimo ovaj video snimak.

SUDIJA MEJ: U redu. Ne želimo na to da gubimo vrmeme. Vratićemo se na to kasnije. A daćemo i priliku optuženom da kasnije postavi pitanje o toj traci. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, pre nego što pređem na unakrsno ispitivanje, ja samo da ovde jednu primedbu na ono šta je rekao gospodin Najs kako sam ja navodno prihvatio neke te zločine u Srebrenici. Kako ja mogu da prihvatam nešto o čemu ne znam? Ono šta ja znam je da je policija Srbije prvoga za koga je saznala da je izvršio neke zločine, to je onaj Erdemović kome je ovde suđeno, uhapsila čim je stupio na teritoriju Srbije pod optužbom da je počinio ratne zločine. To je ono šta se zna. A da sam zainteresovan da se sazna prava istina, šta se zaista desilo i ko stoji iza toga, veoma jesam. Jer u srpskoj vojničkoj tradiciji je najnečasnije delo koje se može učiniti delo ubijanja ratnih zarobljenika. Ko god da je to učinio, treba da odgovara. A ono šta je pretpostavka da se dogodilo, ako se dogodilo tako kako je predstavljeno, to sam rekao, to je mogao da učini neko ko je neprijatelj i Srba i Muslimana i lud. I to želim da bude jasno. Drugo, vi ovde,

gospodo, naglašavate da se poštuje princip javnosti, jer, evo, i ovo svedočenje je javno. Međutim, valjda vam je jasno da taj princip u ovakvom načinu predstavljanja stvari zaista deluje cinično, jer ono šta govori gospodin Najš, on navodi brojeve tabulatora ...

SUDIJA MEJ: Ne, nismo ovde da bi se držali govori. Čuli smo šta ste rekli vezano za vašu Odbranu i to ćemo naravno da saslušamo onda kad to bude imalo koristi, a kada bude vreme, vi ćete da izvodite vaše dokaze i da izneste vašu odbranu. A sada molim vas, počnite unakrsno ispitivanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Recite mi, molim vas, gospodine Mej, koliko vi meni vremena dajete za ovog svedoka za unakrsno ispitivanje?

SUDIJA MEJ: Sat vremena sa ovim svedokom, pošto je ovo svedok po Pravilu 92bis.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, ja apsolutno nisam u stanju da ovog svedoka ispitam za sat vremena u unakrsnom ispitivanju makar prelazio sasvim površno preko pitanja, a vi znate šta je sve ...

SUDIJA MEJ: Hajde da ne gubimo više vremena na ovome. Ukoliko vam posle isteka jednog sata bude potrebno još vremena, onda ga zatražite, a mi ćemo to da razmotrimo. A naša odluka će zavisi od toga da li vi u međuvremenu budete gubili vreme ili ne. Dakle, razmotićemo to.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Franken, nesumnjivo je morbidno kalkulisati sa bilo kakvim podacima o civilnim žrtvama, ali ja želim da se zaista raščisti istina o Srebrenici i da bude potpuna počev od broja nestalih i ubijenih osoba, pa do toga da li tačno moje uverenje da zločin taj, ukoliko se desio i u kom obimu, nije mogao da bude planiran, nije mogao biti politička i vojna strategija Republike Srpske, pogotovo da nema nikakve veze sa Srbijom i Jugoslavijom, pa molim da mi kraćim odgovorima na pitanja koja ću vam postavljati pomognete u tome da neke stvari raščistimo. Recite mi, gospodine Franken, 21. januara 1995. godine Armija Bosne i Hercegovine da li se sećate da je donela restrikcije vezane za slobodu kretanja UN-a u području zvanom Bandera trougao i da je bataljon UN-a odlučio da

ignorirše te restrikcije i da je 27. januara sa dve patrole išao u tu zonu, ali je ta akcija rezultirala odgovorom Bosanaca koja je držala 100 ljudi van svog bataljona kao taoce u periodu od 27. do 31. januara, je l' tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To je tačno. Samo moram da dodam da je situacija u Bandera trouglu sa ograničenom slobodom kretanja već postojala u januaru, 21. januara.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to je samo ono šta potvrđuje ovo šta tvrdim. A recite mi, molim vas, da li vam je poznato da je Vojska Republike Srpske isključivo odgovarala na napade Armije Bosne i Hercegovine i da su krajem 1994. godine i posebno u 1995. godini eskalirale muslimanske vojne aktivnosti sa tog područja?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne mogu da kažem išta o 1994. godini, jer ja sam tamo došao 1995. godine. Prema tome, ja sam dobio uvid u situaciju preko naših prethodnika, to je bio Drugi holandski bataljon. Nijedna strana nije saradivala sa UN tako da ja nisam dobio informaciju ko je napao koga i tako dalje. Jedino šta sam ja mogao da vidim je da je artiljerija bosanskih Srba neprekidno granatirala razne lokacije u enklavi. Ali bilo je dva slučaja kad su Bošnjaci, to jest Muslimani, sproveli neke akcije iza enklave, meni je to bilo javljeno, to je bilo severno od enklave i jedan od mojih posmatračkih punktova mi je javio da su zapalili neke kuće. Dva dana kasnije vojska bosanskih Srba je rekla da je to bila posledica akcije bosanske armije. Jednom se to desilo južno od enklave, to mesto se zove Zeleni Jadar, gde je vojska bosanskih Srba tvrdila da je sedam njihovih vojnika ubijeno u zasedi koju im je postavila bosanska strana.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li se sećate da je napadnuto selo Višnjica u kome je spaljeno i opustošeno praktično sve šta je bilo od tih srpskih kuća?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To sam upravo pokušao da vam opišem kao taj slučaj do koga je došlo severno od posmatračkog punkta "Majk". Mi smo tražili od vojske bosanskih Srba da ode tamo i da vidi do kakvih je posledica došlo, jer smo mi samo mogli da vidimo da su zapaljene kuće. Do kakvih je žrtava došlo i kakva je šteta učinjena, to ne mogu da vam kažem zato što nas vojska bosanskih Srba nije puštala da izađemo izvan enklave.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je bio poznat podatak da su neki ljudi izgoreli u tim kućama? Evo, ja imam i jedno ime, na primer

Ljubinko Vujadinović, starac jedan koji je spaljen u toj svojoj kući. Jesu vam tada bar to rekli?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne. Ne znam to. I kao što sam rekao i ranije, ja obično nisam znao nikakve detalje o tome šta se desilo. Ja sam samo dobio izveštaje od mojih vojnika koji su mi ujutro javili da vide da neke kuće gore. Ja sam pokušao da dobijem neku informaciju od bosanskih Srba i nisam uspeo, zato što su oni tek dva dana kasnije stupili u kontakt sa nama i rekli nam da moramo da obezbedimo da 28. divizija nikako ne izađe iz enklave. I čak i kad sam ja tražio, oni meni nisu dali nikakve dopunske podatke o tome. Prema tome, šta se tamo zapravo desilo u tom selu, ja ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a sećate li se 28. maja 1995. godine kada su snage isto iz Srebrenice masakrirale grupu drvoseča koji su sekle šumu, takođe van enklave, Srbe, ja ima i sva njihova imena, upravo ti pripadnici 28. divizije, sećate li se tog napada?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ako biste mi samo rekli u kom se to području desilo. Možda je to upravo ono šta je meni javljeno da se desilo južno od Zelenog Jadra, ali ja nisam dobio ove podatke koje vi sada navodite, tako da se toga ne sećam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne sećate se da su bili drvoseče, da to nije uopšte bio napad na vojnike, tako iz zaštićene zone ni to ne bi bilo dozvoljeno, da su ljudi pobijeni, nemate o tome podatke?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Kao što sam rekao i ranije, ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Franken, sad ste pomenuli 28. diviziju, ona je bila u Srebrenici u vreme kad ste vi bili, je l' tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da. Na početku se zvala Osmo operativna grupa, a tokom perioda dok sam se ja tamo nalazio, ona je pretvorena u 28. muslimansku diviziju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To vas pitam zato što je jedan prethodni svedok objasnio da je ta 28. divizija stvorena tek posle napuštanja Srebrenice i kasnije. Vi svedočite, dakle da je ona dok ste vi bili tamo u samoj Srebrenici pretvorena u 28. diviziju, je l' tako, gospodine Franken?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Koliko je meni poznato, to je tačno. To što se promenilo ime i da se promenila ta formacija, to smo mi saznali od štaba te 28. divizije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li možete da mi kažete koliko je brojala ta 28. divizija, s obzirom da ste vi vojnik, molim vas dajte mi neke elementarne podatke o toj 28. diviziji, one koje kao vojnik smatrate da su bitni za sagledavanje obima i snage te formacije?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da. Mi smo samo radili procene, jer naravno nismo dobijali podatke od muslimanske strane, da je bilo 4.000 do 4.500 naoružanih ljudi koji su bili podeljeni u četiri brigade, da su imali štab. Zapravo, imali su dva štaba. Jedan se nalazio u Srebrenici, a jedan u Potočarima. Koliko sam ja mogao da procenim, njihova borbena moć je bila dosta niska, ne zbog toga koliko je bilo brojčano stanje, već zbog toga što su bili loše disciplinovani i loše obučeni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To da su bili loše disciplinovani, pretpostavljam da govori podatak da je bilo mnogo unutrašnjih sukoba, međusobnih ubijanja, pljačke i unutar same enklave o čemu ste, pretpostavljam, pa čak i nasrtaji na punktove vašeg bataljona, o čemu ste, pretpostavljam, imali informaciju?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Znam da je bilo unutrašnjih sukoba. Znam da je komandir brigade ubio dva svoja čoveka na kraju zato što su oni pretili jednom od naših posmatrača. Ali što se tiče pljačke, ne znam na šta mislite kad kažete napadi na posmatračke punktove.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je bilo nasrtaja na posmatračke punktove i sukoba s njima u vremenu kad ste vi bili?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Njih je napadala vojska bosanskih Srba pri samom kraju. Vi se verovatno sećate da je jedan od mojih ljudi ubijen i da je to počinila muslimanska divizija na samom kraju. Radilo se o jednom pripadniku koji se nalazio na posmatračkom punktu "Fokstrot". Njega je napala vojska bosanskih Srba, zatim se ona povukla i kad su krenuli do sledećeg položaja, oni su stupili u borbu sa Muslimanima koji su blokirali put, i jedan od muslimanskih pripadnika je ubio našeg čoveka u transporteru.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Franken, vi kažete o Srbima da su oni tu dejstvovali. Srbi vam nisu ubili nijednog čoveka, je l' tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Kad kažem Srbi, mislim na bosanske Srbe, oni nisu ubili nikog u enklavi. U jednom drugom području je jedan naš

čovjek stradao u jednom drugom mestu, to je Simin Han, usled nečeg šta su prouzrokovali bosanski Srbi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali vi o tome ne svedočite, bez obzira što ne svedočite, gde je to čovek, je l' to vaš čovek neki stradao iz nečega šta su prouzrokovali bosanski Srbi?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ako mislite na područje enklave, tu nismo imali nikakvih žrtava usled akcije bosanskih Srba. A kao što sam rekao malopre, jedan naš čovek je stradao usled akcije bosanskih Srba, ali to se desilo u jednom drugom području, u Siminom Hanu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gde je to bilo? Gde su to stradali? Gde je to vaš čovek stradao?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To je bilo u drugom mestu, otprilike 40 kilometara istočno od Tuzle. Jedna od mojih četa je tamo obavljala misiju, otprilike sličnu kao ova koju smo mi imali u enklavi, i jedan od naših ljudi, pripadnika čete je tamo stradao, kao što sam već rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ko ga je ubio, šta je bilo to? Da li možete to da kažete?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da. On je bio u timu koji se nalazio u posmatračkom punktu. Punkt je bio granatiran od strane vojske bosanskih Srba i on je poginuo u tom granatiranju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Recite mi, gospodine Franken, da li smatrate da nije poštovan režim zaštićene zone pošto, evo nalazila se tu ta 28. divizija i iz zaštićene zone vršila ispade na teritorije pod kontrolom Vojske Republike Srpske, ubijala ljude, ja sam vam pomenuo dva primera: selo Višnjica i masakr ovih drvoseča, a bilo je više takvih primera, da li je to bila praksa da se ispada iz zone i vrše razni zločini u okruženju?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Pa zapravo 28. divizija nije trebalo da postoji, jer je Srebrenica trebalo da bude demilitarizovana zona i nije trebalo da bude tamo nikakvih vojnih formacija bosanske strane. Prema tome, ukoliko je to dovoljan odgovor na vaše pitanje, mogu da vam kažem da oni nisu trebali da budu tamo, a naročito nisu trebali da vrše neke akcije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa s obzirom na to šta ste sad rekli, objasnite mi onda kako možete da kažete da tokom prvih nekoliko meseci

boravka u Srebrenici, vi to kažete u tački 3 vaše izjave "bilo je vrlo malo incidenata vrednih pomena", tako kažete, i da je humanitarni aspekt bio donekle zapostavljen zbog nedostatka zaliha, a da li je bilo vredno pomena ovo šta se zaista dešavalo i o čemu ste sad i sami govorili?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Vi ste me sad pitali dve stvari. Prvo je da li je 28. divizija imala neki pravni osnov da vrši vojne operacije tamo u Bosni. Ja sam već odgovorio na to. Drugo, ja sam to izjavio na osnovu onih događaja koji su meni bili prijavljeni, dakle oni incidenti o kojima sam ja saznao. Već sam vam rekao da sam ja čuo za dva slučaja kad su Muslimani dejstvovali izvan enklave, i koliko se ja sećam, to je bilo verovatno u aprilu i maju. Dakle, ne radi se o tome da li je to vredno pomena, već ja nisam imao nikakvih podataka. A ono što sam saznao, ja sam to i uključio u svoj izveštaj. A što se tiče toga da je zanemaren humanitarni aspekt, radilo se o tome da nismo imali dovoljno materijala, nismo imali dovoljno snabdevanja i to je bilo usled toga što su bosanski Srbi zapravo to ometali: transporte UN-a, transporte UNHCR-a (United Nations High Commissioner for Refugees), to znači da nismo dobijali nikakve potrepštine, nikakvo snabdevanje nije stizalo u enklavu, ne samo za civilno stanovništvo, nego ni za bataljon.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li se sećate, gospodine Franken, da uglavnom ono šta je UNHCR ili UN dostavljao da je to za potrebe i humanitarne i potrebe UN-a uglavnom išlo preko Srbije?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To je tačno. Put obično nije bio kroz Srbiju, već direktno putem preko Vlasenice, dakle iz područja Sarajeva, logistička podrška odatle, zatim jedan deo je dolazio iz Zagreba i jedan deo je dolazio iz Srbije. I kada je reč o Srbiji, tu nije bilo problema, problemi su se pojavljivali na granici, bosansko-srpskoj granici, ako nismo imali dozvolu, ako nisu puštali da prođe naš konvoj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, kroz Srbiju nigde niste imali problema?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Retko, koliko je meni poznato UNHCR je imao problema da prođe kroz Srbiju u pravcu Srebrenice ili u pravcu Zagreba.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja mislim da nikad nije imao problema UNHCR u Srbiji, ali to možemo da ostavimo za nekog drugog.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Zato sam i rekao "koliko je meni poznato", gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, hvala, gospodine Franken. Recite mi, s obzirom da ste vi vojnik, da li je tačno da je Armija Bosne i Hercegovine tada pred leto 1995. godine bila, rekao bih, jaka oružana sila i bila podržavana i obaveštajno i materijalno i tehnički spolja? 1995. godine je brojala nekih 270.000 ljudi, ako su moji podaci tačni na osnovu onoga šta su mi moji saradnici ovde prikupili, šest korpusa, 112 brigada, 45 samostalnih bataljona i naravno tenkova, transportera, artiljerijska oruđa, višecevne bacače raketa i tako dalje, je l' to tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da li su ti podaci tačni ili ne, ja se ne sećam, ali u pripremi za svoju misiju 1994. godine mi smo naravno dobili informacije o bošnjačkoj vojsci i izgledalo je da je ona prilično dobro strukturirana, organizovana vojna sila. Da li su oni imali podršku u vidu materijala i opreme spolja, ja to ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne znate ništa o podršci koja je čak išla delimično i preko određenih delova UNPROFOR-a i išla iz NATO? Ne znate ništa o toj podršci?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne. Morate da uzmete u obzir činjenicu da sam ja bio u enklavi prilično izolovan na nivou bataljona i ako imate takva pitanja, onda biste verovatno morali da idete do onih činova u UN koji su to mogli da znaju. Ja to ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Razumem, razumem, gospodine Franken. Zato vas neću o tome ni pitati više. Ali s obzirom da se sama Srebrenica i delovanje muslimanskih snaga iz zaštićene zone, pretpostavljam da se slažete, ne može posmatrati izolovano van konteksta cele situacije, da li vam je poznato da je postojao plan muslimanske vojske sa svoje dve etape, što je na kraju kad je u pitanju Srebrenica značilo prostorno povezivanje enklave Goražde, Žepa i Srebrnica? Da li ste išta znali o tome?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Čuo sam za takav plan kada sam se vratio u Holandiju (Holland), šta znači kasnije, posle jula 1995. godine, a u vreme dok sam bio tamo nisam znao za takav plan.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je to bio deo plana da se u stvari ovlada, da muslimanske snage ovladaju centralnim Podrinjem?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne znam detalje tog plana, jedino šta ja znam je da je bio plan na muslimanskoj strani da se oslobode enklave i dodaju muslimanskom području, uopšteno govoreći području Sarajevo - Tuzla.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je tačno da je ta divizija koja je bila u Srebrenici bila sastavljena od pet brigada i odgovarajućih brdskih i policijskih snaga? Bila je, po podacima koje sam ja prikupio, 280. brigada koja je bila na pravcu Potočari - Srebrenica, pa onda 281. na pravcu Podgaj - Borovac - Sućeska, pa 282. na pravcu Zeleni Jadar - Bojna - Srebrenica, 283. na pravcu Podravno - Vučje - Vigor, 284. na pravcu Ravni - Bulljim - Milačevići i Potočari i brdski bataljon i policijske snage koje su raspoređene u Srebrenici, Potočarima, Sućeskoj i to u uložiti rezerve komande 28. pešadijske brigade? Je li vam to poznato, je li znate tu celu formaciju koju su oni imali?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da. Četiri brigade na osnovu onoga šta ja znam su rezerva 28. pešadijske, verovatno ste mislili divizije, bilo je poznato da je Orić kao komandant 28. divizije imao i manje-više specijalnu jedinicu na svom raspolaganju. Kad je reč o tome šta smo mi mogli da vidimo ili primetimo, to nije bio organizovani bataljon kada je reč o policijskom snagama, a on ih je koristio kao jednu vrstu ličnog instrumenta. Mi nikada nismo uspeli da otkrijemo strukturu bataljona u toj grupi ljudi koji su bili pod direktnom kontrolom Orića.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A iz ovih pet brigada koje sam vam naveo i taj bataljon koji kažete da je bio pod Orićevom direktnom kontrolom, prema mojim podacima njihovo ukupno brojno stanje se kretalo između 10.000 i 12.000 ljudi. Da li je taj podatak tačan, gospodine Franken?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Podatak koji smo mi imali na osnovu zapažanja koja smo mi obavili i takođe posmatranja naših prethodnika Drugog holandskog bataljona, mi smo došli do podatka od 4.000, maksimalno 4.500 hiljade naoružanih ljudi. Činjenice je naravno da je 28. divizija imala na svom raspolaganju sve muškarce, međutim informacija koju sam ja imao i na osnovu koje su donošene odluke se bazirala na tome da je bilo važno koliko je bilo naoružanih muškaraca, a to je bio podatak od 4.500. Ne čini mi se verovatnim da je on imao 10.000 do 12.000 naoružanih muškaraca.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Franken, to je ono što vi u vašem najboljem znanju možete da cenite, da je imao svega 4.500 ljudi. U toj maloj zoni to je ipak respektabilna sila, rekao bih, je li tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U jednom izveštaju koji je datiran 28. jun 1995. godine, to je vreme kada je striktno bilo potrebno poštovati režim zaštićene zone pretpostavljam, znači 28. juni 1995. godine, u borbenom izveštaju 285. Istočnobosanske lake brigade izveštava se pretpostavljena komanda, to je Drugi korpus Armije Bosne i Hercegovine, 28. pešadijska divizija, da je brigada ubacila devet diverzantskih grupa radi izvođenja diverzija u pozadini Vojske Republike Srpske i komandant se hvali u tom izveštaju da je u tim akcija ubijeno 40, kako on kaže, četnika. Je l' vam šta poznato o tim događajima?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne. Mi nismo imali dovoljno obaveštajnih podataka, upravo smo se suočavali sa ogromnim nedostatkom podataka, posebno kada je reč o akcijama i događajima koje nismo mogli da vidimo. Nismo nikada dobijali izveštaje drugih jedinica ili viših ešalona i dešavalo se jednostavno da nismo ništa saznavali o tome šta je bilo na terenu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Budite ljubazni, gospodine Franken, pa mi recite da li ste osim ovih trupa 28. pešadijske divizije imali prilike da konstatujete i postojanje nekih paravojnih formacija u enklavi?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Problem je bio u tome što se pripadnici 28. divizije nisu mogli prepoznati po uniformama ili delovima uniformi. Kasnije, u maju, neke jedinice veličine čete su imale borbene uniforme. Između tih ljudi koji su bili napola vojno odeveni bilo je teško proceniti da li je tu bilo paravojnih formacija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, sve to šta je bilo naoružano vi ste smatrali tim sastavom 28. divizije i niste ih mogli razlikovati?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da. Trebao bih da iznesem napomenu o ljudima koji su imali naoružanje. Oni su obavili obuku, ali bez oružja. Jer kad god smo imali mogućnost, mi smo pokušavali da demilitarizujemo te jedinice u određenim fazama i u određenom stepenu. Ali u vezi sa vašom izjavom da smo mi sve ljude koji su tu delovali na vojni način, smatrali pripadnicima 28. divizije, to je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je tačno da je Drinski korpus početkom jula 1995. godine se suočio sa opasnošću proboja Drugog muslimanskog korpusa iz Tuzle ka Srebrenici i njihovog spajanja sa snagama

28. pešadijske divizije u Srebrenici i Žepi i presecanja zone odgovornosti Drinskog korpusa?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Moguće, ali kao što znate, ja sam bio deo holandskog bataljona, a ne Drinskog korpusa i ta pretnja meni nije poznata, nije mi bila poznata.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li znate išta o aktivnostima Drugog muslimanskog korpusa iz Tuzle ka Srebrenici tada početkom jula i njihovim pripremama?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne, nije. Ponovo moram da kažem, mi smo bili izuzetno izolovani, ne samo geografski nego sa stanovišta informacija, bili smo manje-više na jednom ostrvu, da tako kažem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ja to mogu da razumem, ali da li su ti sukobi počeli, po podacima koje ja imam, negde 6. jula 1995. godine ujutro, kada je u stvari enklava onda sužena i svedena na urbani deo grada i onemogućene aktivnosti i dejstva muslimanske vojske iz Srebrenice prema Drinskom korpusu? Je li se to tako događalo?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Verovatno mislite na želju 28. divizije da pokrene protivnapad u odnosu na napad bosanskih Srba u području Zeleznog Jadrta? Mi smo im savetovali da to ne urade i oni su sledili naš savet.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li je tada u stvari faktički nastupilo rasulo u tom borbenom poretku 28. divizije?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: U stvari je postalo prilično jasno, kao što sam već ranije rekao, nije bilo discipline i strukture u 28. diviziji i to je negde da kažemo oko 9. i 10. jula postalo stvarno jasno. Kada je došlo do napada s juga na Srebrenicu, lokalni zapovednici nisu bili u stanju da održe red u diviziji i tako dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tada, gospodine Franken, došlo do proboja ka Tuzli i Kladnju većih delova te 28. divizije u grupama od po 1.000 ili više stotina naoružanih ljudi koji su nastojali da kroz poredak Vojske Republike Srpske se probiju ka Tuzli i Kladnju?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Koliko smo mi znali, primetili smo da u području 12. jula ujutro više nije bilo muslimanskih snaga, mi nismo bili obavješteni gde su oni bili. A negde oko 13. ili 14. smo obavješteni da se 28. divizija probila u područje Tuzle, da se probila iz enklave.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li ovde jasno da je taj proboj više hiljada pripadnika 28. divizije koja se probijala ka Tuzli i Kladnju vršen pod borbom?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je onda tačno da je veliki broj, budući da se cela ta operacija proboja događala pod borbom, stradao u borbenim desjtvima?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: S moje strane, to bi bila manje-više spekulacija ako bi se to zasnivalo na kvalitetu 28. divizije, dakle na broju naoružanih ljudi. Činjenica da je vojska bosanskih Srba imala svoje linije odbrane oko enklave i da su se oni kroz to probili, onda se može očekivati, očigledno da je moralo da bude dosta žrtava i to je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, nesumnjivo je da je veliki broj ili kako vi kažete dosta njih poginuo u borbenim operacijama u toku tog proboja, je l' tako, gospodine Franken?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To je barem logično.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I za mene je logično, jer ja to mogu da gledam samo na osnovu ovih podataka koji su mi stavljeni na raspolaganje sad. Recite mi je li tačno, vi tvrdite u tački 19 vaše izjave: "Operativna grupa štaba ove divizije u to vreme više nije imala kontrolu nad tim svojim vojnicima", je l' tako? Oni su u grupama od po 1.000 ili 200, ili 500, ili 700 se probijali.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Prvi deo vaše izjave je tačan, ja jesam to izjavio da oni više nisu imali kontrolu nad svojim vojnicima i to je bilo u periodu da kažemo 9., 10., 11. jula. Da li su imali kontrolu tokom tog proboja ili tokom planiranja tog proboja, ja to ne znam, jer nisam bio tome očevidac.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je tačno da ste u noći 10. jula 1995. godine još uvek pregovarali sa Armijom Bosne i Hercegovine, a ne sa vojskom bosanskih Srba? O tome govorite u tački 21, samo da vas podsetim, vaše izjave.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa da li je u stvari tačno da umesto predaje i dobijanja statusa ratnih zarobljenika, komanda 28. divizije izabrala sa

vojničke tačke gledišta za njih najgore moguće rešenje i naredila proboj iz okruženja ka Tuzli i Kladnju i to u borbenom poretku?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da li je to bilo najgore rešenje, ja to ne znam, ali očigledno oni su odabrali proboj i to je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je pravac njihovog proboja bio Jagličići, Buljin, Pobude, Cerska, Snagovo, Crni vrh, Kneževići, Baljkovac, Ne-zuk, je l' to bio pravac njihovog proboja?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Čuo sam za detalje proboja kada sam se vratio u Holandiju, i kako sam to shvatio, oni su krenuli na sever, šta znači da su se verovatno okupili u području Slatine. To je područje šuma zapadno od enklave, i onda su krenuli na sever prema Jagličićima i dalje. Ali ostatak maršute mi je saopšten kasnije, tako da ja u tom trenutku nisam znao kojim su putem oni krenuli.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, Vi ste znali samo za ovu prvu tačku koju sam ja pomenuo, ali kasnije ste, pretpostavljam, ustanovili kojim su pravcem išli, je l' to otprilike taj pravac?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ako hoćete da kažete da sam znao da je 28. divizija napravila proboj, da, meni je u tom trenutku rečeno da su oni otišli na sever i to je deo tog puta koji sam ranije opisao i tu se završavalo moje saznanje o tom proboju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, o samom kretanju kao vojnik shvatam da vam se tu završavalo saznanje, da li znate da su svuda gde im je pošlo za rukom likvidirali delove jedinica Drinskog korpusa i ne samo delove borbenih jedinica, već i logističke, i civile koji su se našli na putu, dakle sve šta je bilo moguće da se uništi i pobije na srpskoj strani, je l' vam to poznato?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne. Čuo sam priče o tome, ponovo, o tome sam čuo kada sam se vratio u Holandiju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li znate da je tada na muslimanskoj strani bilo veoma mnogo žrtava? Dakle...

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Mislim da sam ranije odgovorio na to pitanje. Logično je da je bilo dosta žrtava ako se ide u takvu akciju, ali ja nisam dobio nikakve podatke ili bilo šta tome slično.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li je jasno iz ovoga da je veliki broj žrtava koji je stradao u ovom oružanom sukobu, kasnije predstavljen i uključen u broj žrtava koji su navodno streljani?

SUDIJA MEJ: Pukovniče, da li uopšte možete da odgovorite na to pitanje?

SVEDOK FRENKEN: Ne mogu.

SUDIJA MEJ: Dakle, to je vaša verzija da su ljudi koji su u masovnim grobnicama u Srebrenici zapravo ljudi koji su se probijali, koji su išli u proboj. Da li je to vaša verzija koju tražite da prihvatimo?

SVEDOK FRENKEN: Je li to pitanje za mene?

SUDIJA MEJ: Ne, ne za vas. Za gospodina Miloševića, on iznosi te stvari. Da li je to vaša priča, da znamo šta su vaši argumenti u ovom slučaju?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Mej, ja nemam moju verziju, ja nastojim da se utvrdim istinu u vezi sa svim tim događajima u Srebrenici, ja nemam moju verziju, ja bih voleo kad bih je imao u celini, ali je zaista nemam. Na osnovu ovoga šta ovaj svedok svedoči, nesumnjivo da su velike žrtve bile te 28. divizije u borbenim dejstvima, to je činjenica koju smo konstatovali. Koliki je njihov udeo u ukupnim žrtvama, ja to ne mogu da sad čak ni pretpostavim. Ali je nesumnjivo da su velike žrtve bile u borbenim dejstvima. Ja nikakvu svoju verziju nemam, gospodine Mej, niti bih je mogao imati. To su bile žrtve u dejstvima, gde su se pod borbom probijale iz okruženja. Da li ste kasnije, vi ste se bavili pitanjem Srebrenice, gospodine Franken, i kasnije kada ste došli u Holandiju, da li je išta vama bilo poznato o evo, nečemu šta stoji u jednom intervjuu koji je dao Hakija Meholjić, predsednik SDP-a Srebrenice njihovom listu "Dani"? O tome kako ih je pozvao Izetbegović da dođu u Sarajevo i kako ih je pitao: "Šta vi mislite o zameni Srebrenice za Vogošću?" i oni to odbili bez diskusije, a on im rekao: "Znate", to on govori, znači Hakija Meholjić iz Srebrenice, da im je Izetbegović rekao: "Znate, meni je Klinton (Bill Clinton) nudio u aprilu 1993. godine nakon pada Cerske i Konjevića Polja da četničke snage uđu u Srebrenicu i izvrše pokolj 5.000 Muslimana i tada će biti vojna intervencija". Da li ste se ikad upoznali sa ovom strategijom Izetbegovića gde se on pozivao i na

Klintonu i na pravljenje te velike tragedije u Srebrenici kao osnove za vojnu intervenciju? Da li išta o tome znate, gospodine Franken?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ponovo, ja moram da naglasim, to je vrlo važno, da sam ja tokom događaja u Srebrenici bio na nivou bataljona. I tačno, kada sam se vratio u Holandiju, ja sam u novinama pročitao najrazličitije vrste priča, nadam se da vi mene ne pitate šta sam pročitao u novinama, jer je toga bilo jako puno i svi su bili jako, Holandija posebno, zabrinuti i preokupirani pitanjem Srebrenice. U odgovoru na vaše pitanje ja moram da kažem da ja ne znam ništa više od običnog civila koji je čitao novine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali s obzirom da ste bili u Srebrenici i pratili tok događaja upravo...

SUDIJA MEJ: Ne, ja ću ovo da zaustavim. Nema svrhe da to pitate svedoka, jer on je ispravno na to ukazao. To je nešto šta je on samo pratio posle toga. Ja sam vam dozvolio priličan prostor za postavljanje pitanja o stvarima koje je on čitao po svom povratku, ali vi sada zaista morate da se skoncentrišete na pitanja koja su se desila dok je on bio tamo, i da se ne bavite stvarima koje je on pročitao u novinama. To jednostavno nije vredno ovog svedočenja, nije vredno našeg vremena nešto o čemu je neko mogao da pročita u novinama. Dakle, dajte da pređemo na neku drugu temu i da se koncentrišemo na svedočenje koje on može da pruži.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Razumem, gospodine Mej, i ne tražim od gospodina Frankena da o tome govori, ali je ovo izazivanje masovne pogibije pripadnika 28. pešadijske divizije nesporno, a nesporno je i da su sve žrtve u Srebrenici prikazane kao civili ...

SUDIJA MEJ: Ne, ne, sve je to sporno, a vi sada držite govor. Vi ćete imati priliku da držite govor u dogledno vreme. Kao što znate, vreme je suština. Da li imate neka pitanje koja bi bila relevantnija za ovog svedoka?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja se nadam da imam, gospodine Mej. Ukazujem vam, gospodine Franken, da bi vama bilo lakše u snalaženju s ovim odgovorima, na vašu tačku 67 u vašoj izjavi, da li je tačno da je određen broj muškaraca već odveden u tu, kako se zove, "Bijelu kuću" na ispitiivanje i da ste tamo poslali vojnog posmatrača UN-a da vidi da li ljudi nestaju, a on vas je izvrestio da je video da ulazi i isti broj ljudi izlazi? Je l' tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To je tačno, to je ono šta sam ja dobio kao izveštaj negde oko tri sata od početka događaja u blizini "Bele kuće".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li je ovo gonjenje delova 28. divizije koji su se probijali i rasuli oko Srebrenice u raznim pravcima dale, u velikim naoružanim grupacijama, legitimna vojna radnja koja se ne može svrstati u nekakve inkriminisane radnje po bilo kojoj osnovi?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Meni je to teško da procenim, uzimajući u obzir činjenicu ...

SUDIJA MEJ: Apolutno ste u pravu, pukovniče. Izvolite dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Franken, da li je te noći 10. jula kada je održan sastanak između potpukovnika, pretpostavljam da je potpukovnik, Karemansa i civilnih i vojnih vlasti te iste večeri na pijaci u Srebrenici bilo još oko 1.500 njih koji su bili u uniformama i sa oružjem? To imate u tački 86.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da, to je brojka koja važi po proceni potpukovnika Karemansa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li znači ostatak je već krenuo kroz šume da se probija, je l' tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To je nagađanje manje-više, u tom trenutku se oni nisu nalazili nigde pod kontrolom pukovnika Karemansa.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, hoću samo da vas podsetim da je video traka spremna i da nam treba jedno 10 minuta.

SUDIJA MEJ: U redu, imaćemo to na umu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ukazujem vam na vašu tačku 86, jer ste vi tada izdali naređenje da se pripremi odbrana Srebrenice, a da li je tačno da sledećeg jutra niste videli nijednog vojnika Armije Bosne i Hercegovine?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ja sam izdao naređenje za odbranu Srebrenice koliko se ja sećam, 9. uveče, a mi smo propustili, ako mogu tako da kažem, 28. diviziju 11. ujutro.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A kada je to šta kažete u tački 86 da sledećeg jutra niste videli nijednog vojnika Armije Bosne i Hercegovine? Koji je to datum?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To je bilo pošto je pukovnik 10. video 1.500 ljudi i sledećeg jutra su oni bili nestali, zato sam ja rekao ujutro 11.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: 11. više ih nije bilo? A je li tačno da ste čuli da se vojnici Armije Bosne i Hercegovine okupljaju istočno od Slatine i Buljinske Gudure, to je, koliko ja imam ovde podatke, jedno vrlo strmo i šumom obraslo područje, upravo sa namerom da se probiju ka Tuzli, je l' tako? O tome govorite u tački 86 vaše izjave.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Tačno. Samo što ja to nisam saznao ujutro 11. već kasnije. Mi smo se čudili gde su oni, nismo imali pojma šta oni rade niti smo znali da oni planiraju ili da vrše proboj u tom trenutku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dozvolite mi ovde samo da vam pročitam poslednju rečenicu ove tačke 86: "Takođe sam čuo da je Armija Bosne i Hercegovine pretrpela velike gubitke u napadu na istočno krilo položaja koji je držala vojska bosanskih Srba". To je ono što piše u vašoj izjavi.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da. Ja sam to čuo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, tu je u stvari bio napad delova 28. divizije na to istočno krilo koje je istočno krilo položaja Vojske Republike Srpske, je l' tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne znam takve detalje. Samo da kažem, sve šta sam čuo i da se ogradim da to nisu bili podaci vojne obaveštajne službe, već pre svega glasine. Dakle, sa svih strana smo dobijali glasine o tome da se oni okupljaju i tako dalje, baš kao što sam rekao. Sada, da li su oni napadali nekakvo krilo vojske bosanskih Srba, ja o tome ne znam ništa i ja sam znao samo da su oni nestali, a kasnije sam čuo da vrše proboj, to sam čuo na osnovu glasina. I tek 13. ili 14. sam saznao da se to stvarno desilo na osnovu onoga šta mi je rekao pukovnik Janković koji me je obavestio o tome, ne, oprostite, moram da se ispravim, da su muslimanske strane pokušale da se probiju i da su oni imali otprilike 6.000 ratnih zarobljenika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, sad ste to pomenuli, ja to nisam primetio čitajući doduše, pošto ja imam mnogo materijala, možda mi je promaklo, ali sad kad je gospodin Najs neki vaš sažetak iznosio malopre. Dobro,

prvo, recite mi ko je pukovnik Janković, vi ste pomenuli pukovnika Jankovića, ko je pukovnik Janković? Kakvu je funkciju onda obavljao?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Meni se on predstavio kao pukovnik koji je zadužen za povlačenje Holandskog bataljona. Dakle, sve šta se ticalo našeg povlačenja sam ja morao da koordinišem sa njim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne znate koju je funkciju obavljao osim šta je bio zadužen za vaše povlačenje?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne, ja nisam znao kakva je njegova redovna funkcija, ja sam ga pitao, on mi ništa nije odgovorio, a kasnije sam saznao da je on bio u obaveštajnoj službi Drinskog korpusa, ali to sam saznao tek kada sam se vratio u Holandiju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Franken, sad sam čuo, znači u ovom sažetku koji je izlagao gospodin Najs kako vas je pukovnik Janković, jednostavno nisam verovao svojim ušima kad to čujem i da li sam to, da li negde piše to u vašim izjavama: "Pukovnik Janković me je obavestio da imaju 6.000 ratnih zarobljenika i da će biti ubijeni". Vama je taj pukovnik Janković rekao da će ti ratni zarobljenici biti ubijeni?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne sećam se da sam to čuo u ovom sažetku koji je pročitao gospodin Najs, ali on meni nije rekao da će oni da budu ubijeni, on mi je samo rekao da imaju 6.000 ratnih zarobljenika.

TUŽILAC NAJS: Ja to nisam nikad rekao u sažetku.

SUDIJA MEJ: Ne, u redu. Ovo je sada prikladan trenutak da donesemo odluku o preostalom delu svedočenja ovog svedoka. Optuženi je skoro iskoristio ono vreme koje smo mu prvobitno dali na raspolaganje i mi ćemo sada da razmotrimo koliko još vremena da mu damo. Ukoliko želite da pustite traku, to bi možda bilo najbolje da se sada uradi.

TUŽILAC NAJS: Da, a imamo naravno i drugog svedoka koji čeka ovde da svedoči.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Vespi.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC VESPI

TUŽILAC VESPI: Molim da se pusti drugi deo trake.

(Video snimak)

SVEDOK FRENKEN: Ovo šta ovde vidite su kamioni koji izlaze iz Srebrenice i dolaze do štaba u Potočarima. Mi smo u početku pokušavali da evakuišemo civilnu bonicu u Srebrenici, ali nije nam to pošlo za rukom, zato što su, kao što ste videli, izbeglice blokirale naša vozila, jer su se kačili na njih, peli su se na naše kamione, i tako dalje, tako da smo njih odvezli. Onda kasnije, kad smo obezbedili dopunska prevozna sredstva, krenuli smo do bolnice u Srebrenici. Sada vidite te ljude na našim kamionima. Ovo je bilo u štabu Holandskog bataljona u Potočarima.

(Kraj video snimka)

TUŽILAC VESPI – PITANJE: Da li ste imali sve šta vam je potrebno kad je reč o lekovima, hrani, vodi za sve ove ljude?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne. Apsolutno nismo. Treba imati na umu da je bilo 30, 35 stepeni Celzijusa (Celsius), bilo je veoma vruće. Ja sam imao hrane dovoljno za dva dana da prehranim svoj bataljon, dakle svoje ljude, 400 ljudi, i nisam imao dovoljno vode, jer vodovod nije ispravno funkcionisao u enklavi, tako da smo mi sami morali da pročišćavamo vodu. Dakle, ako se to sve uzme u obzir, vlažnost vazduha, i tako dalje, čoveku je potrebno pet do sedam litara vode svakog dana, pod uslovom da ne obavlja neki težak fizički posao, onda vam je jasno kad se to uzme u obzir da smo sa 30.000 izbeglica bili u vrlo lošoj situaciji, nismo imali dovoljno vode.

TUŽILAC VESPI: Molim da se ponovo pusti traka, a vi prokomentarišite šta se sad ovde vidi.

(Video snimak)

SVEDOK FRENKEN: Ovo šta vidite ovde je snimak sa prvog sastanka između pukovnika Karemansa, to je ovaj čovek sa sivim brkovima, i Mladića. Sa leve strane vidite pukovnika Jankovića, a s desne strane je onaj civil prevo-

dilac o kome sam vam već govorio, Petar. Mladić sada pokušava da zaplaši pukovnika Karemansa, tvrdeći da smo mi navodno pucali na njega.

(Kraj video snimka)

TUŽILAC VESPI – PITANJE: Dok se priprema sledeći isečak, možete li da nam kažete ko je predstavljao holandsku stranu sem pukovnika Karemansa?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Na tom prvom sastanku su bili moja dva oficira za vezu, oficir Rejv (Rave) i major Buring.

TUŽILAC VESPI – PITANJE: Dakle, šta je na ovom sledećem isečku koji ćemo da vidite?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Videćemo fotografiju generala Mladića.

(Video snimak)

Ratko Mladić: Trebam da dobijem jasan stav predstavnika vašeg naroda. Da li želite da opstane... Ostanete ili nestanete? I spreman sam sutra pripremiti delegaciju ...

(Kraj video snimka)

SVEDOK FRENKEN: Dakle, ovo je snimak drugog sastanka te večeri. S naše strane je bio pukovnik Karemans, oficir za vezu i tri predstavnika civilnog stanovništva za koje smo morali jako brzo da se pobrinemo da dođu tamo i kao što vidite, sad se Mladić obraća njima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Imam samo jednu primedbu, gospodine Mej.

SUDIJA MEJ: Pustite sad nek se ovo završi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa Mladić ne kaže opstanete nego ostanete, on pravi lapsus lingve, kaže "ops" pa onda kaže "ostanete", al' to svako ko zna srpski može lepo da čuje. On se ispravlja, kaže "da ostanete ili nestanete". Znači, da ostanu tu u Srebrenici ili da idu odatle. A ne da "opstanete", da prežive. Ovde je prevedeno "survive", to je preživeti, a on kaže "da ostanete"

te". To možete da uzmete vašeg prevodioca koji će vam potvrditi to što ja govorim.

SUDIJA MEJ: U redu.

SVEDOK FRENKEN: Ovo je gospodin Mandić, jedan od tri predstavnika, sa njegove desne strane major Buring, zatim Karemans, zatim prevodilac, Janković i Mladić.

(Video snimak)

Ratko Mladić: *Nesibe, i u vašim rukama je sudbina vašeg naroda. Ne samo na... Završio sam... Ispratite ih.*

(Kraj video snimka)

TUŽILAC VESPI – PITANJE: Sada čekamo da se pripremi treći isečak, dakle radi se o sastanku koji je održan narednog dana 12. jula 1995.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ovo je gospodin Nuhanović, jedan od tri predstavnika civilnog stanovništva. A onda vidite Mladića, Krstića, pa Petar prevodilac i pukovnik Karemans.

(Video snimak)

Ratko Mladić: *Sinoć sam rekao, gospodine, možete opstati ili nestati.*

(Kraj video snimka)

TUŽILAC VESPI: A sada prelazimo na sledeći isečak. Dakle, snimljeno 12. jula u Potočarima.

(Video snimak)

SVEDOK FRENKEN: Ovde vidimo kakvo je stanje stvari bilo izvan našeg štamba na autobuskoj stanici, to smo već videli i na nekim drugim snimcima. Tu se okupilo otprilike 25.000 ljudi, imali smo oko 5.000 ljudi u našoj bazi. Dakle, kao što vidite, ovde smo koristili ovu belu traku da bismo njome označili područje gde treba da se okupljaju izbeglice.

(Kraj video snimka)

TUŽILAC VESPI – PITANJE: Ja mislim da ste vi videli generala Mladića kako tu na tom području daje intervju?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne, ja ga nisam video lično, nego mi je to javljeno, ali kasnije sam video taj televizijski snimak.

SUDIJA MEJ: Gospodine Vespi, koliko još imate ovih isečaka?

TUŽILAC VESPI: Imamo još otprilike pet ovih isečaka i uvek ima 20, 30 sekundi pauze između njih.

SUDIJA MEJ: Onda u redu. Kad se to završi, napravićemo pauzu.

(Video snimak)

SVEDOK FRENKEN: Dakle, ovde vidimo postupak razdvajanja muškaraca sa druge strane autobusa i kamiona, a žene i deca su bili dovedeni do tog mesta, vidite ih ovde na snimku, a ove muškarce najverovatnije vode u "Belu kuću". Ovo je sa druge strane autobusa. Tu vidite žene i decu.

(Kraj video snimak)

TUŽILAC VESPI: Ovo sada je prikladan trenutak za pauzu.

TUŽILAC NAJS: Ja sam pripremio ovde izdvojeno mišljenje sudije Šahabudena (Shahabuddeen) i ovde imamo paragrafe 3, od 17 do 20 i 23.

SUDIJA MEJ: Hvala vam, sada pravimo pauzu od 20 minuta.

(pauza)

TUŽILAC VESPI: Hvala, gospodine predsedavajući. Molim da se sadaпусти sledeći video snimak.

(Video snimak)

SVEDOK FRENKEN: Ovo šta smo videli bio je višecevni bacač raketa koje su bosanski Srbi koristili u granatiranju Srebrenice. A ovo je unutrašnjost jednog od autobusa za evakuaciju.

(Kraj video snimka)

TUŽILAC VESPI – PITANJE: Preostala su nam još tri video snimka. Možda nam u međuvremenu možete reći koliko je bilo holandskih vojnika u Potočarima?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ukupno sam imao, ukupno je bilo oko 310 ljudi, ali to uglavnom nisu bili borbeni vojnici. Imao sam oko 147, 150 vojnika obučanih za borbu. Ovde vidite jednog od narednika.

TUŽILAC VESPI – PITANJE: Kakva je bila njegova funkcija?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: On je bio lekar u pokretnoj bolnici, poljskoj bolnici koju smo tamo održavali.

TUŽILAC VESPI – PITANJE: Sada ćemo da vidimo posmatrače Ujedinjenih nacija u sledećem odlomku. Možete li da nam kažete šta su oni tamo radili?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ovo je major Kingori (Kingori), ako se dobro sećam, on je bio jedan od dva posmatrača Ujedinjenih nacija i bio je stacioniran u području Srebrenice. On je bio jedan od posmatrača Ujedinjenih nacija kojeg sam postavio u blizinu "Bele kuće" da kontroliše ono šta se tamo dešavalo.

TUŽILAC VESPI – PITANJE: Možete li da nas ponovo podsetite šta se dogodilo u "Beloj kući"?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To je bilo prvo saslušanje muškaraca pošto su bili odvojeni od njihovih porodica.

TUŽILAC VESPI: A sada da pogledamo poslednji odlomak.

(Video snimak)

SVEDOK FRENKEN: Ovo što vidite ovde je put do "Bele kuće" i odmah pored mogu da se vide paketi, torbe koje su oduzete muškarcima, to je kasnije spaljeno.

(Kraj video snimka)

TUŽILAC VESPI – PITANJE: A na balkonu?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To je balkon "Bele kuće" i tu se vidi nekoliko muškaraca koji čekaju prvo ispitivanje, prvo saslušavanje bosanskih Srba ili su već završili s tim.

TUŽILAC VESPI: Ovim je završen deo sa video snimcima.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, na jednom od odlomaka videli smo gospodina Mladića koji je rekao: "Možete ili nestati ili opstati". Vi ste ranije rekli da je Mladić napravio lapsus i da se ispravio, da li je to bilo u vezi sa istom takvom izjavom?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja sam video na prvom sastanku kad Mladić kaže: "ili ops...", kaže do pola reč, pa onda kaže "ostati ili nestati". To je na onom prvom koji je dat na videu. A na sledećem kad ih prima, onda kaže "opstati ili nestati". Ne znam da li ste me razumeli, gospodine Robinson (Robinson). Ali to može da se vidi. On je prvo napravio jedan lapsus, pa se ispravio, ali na drugom kaže "opstati ili nestati".

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam.

SUDIJA MEJ: Razmotrili smo vreme koje treba da imate na raspolaganju i odlučili smo da vam damo još 20 minuta, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, ja moram da stavim prigovor. Vi ste rekli da je vreme suština. Mi se tu razlikujemo suštinski, rekao bih, jer ja mislim da bi istina trebalo da bude suština, a ne vreme. A ja nisam postavio nijedno nerelevantno pitanje do sad gospodinu Frankenu da biste me na njega mogli upozoriti. Ja ne mogu da ispitam za narednih 20 minuta. A vi možete da i prekinete unakrsno ispitivanje, to je u vašoj...

SUDIJA MEJ: Mislim da niste uopšte osporili ništa od njegovog svedočenja. Tačno je da vas nisam zaustavljao, jer smo vam dali određeni prostor za postavljanje pitanja, ali sva pitanja koja su dosad postavljena odnosila su se na Bosance, koliko sam ja vidio, a ništa nije postavljeno u vezi sa Srbima. Možda želite da postavite neko od tih pitanja u preostalih 20 minuta. To je

jedna od stvari koju smo razmotrili kada smo razmatrali vreme koje treba da vam bude na raspolaganju. Ako vi to vreme iskoristite da postavite kontra argumente, to je onda pitanje koje ćemo mi da razmotrimo. Ako ima bilo šta što želite da osporite u svedočenju ovog oficira, vi to treba da učinite.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja se nadam da gospodin Franken govori u svom najboljem znanju činjenica i događaja. I nastojim da to stavim u kontekst tih tvrdnji koje druga strana ovde pokušava da iskonstruiše. Molim vas, da ne bi gubili vreme, gospodine Franken, da napravimo jednu malu digresiju, s obzirom da su sada puštani ovi prilozii televizijski. Prvi sastanak Mladića i pukovnika Karemansa, on je dat u prilogu broj 4. Da ne bi gubili vreme, ja ne tražim da se taj prilog ponovo pusti, samo mi odgovorite je li Mladić tražio sastanak ili Karemans?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Tokom završne faze, mi smo stalno tražili vezu sa srpskom stranom i koliko se sećam mesta i vremena sastanka sa Srbima, to nam je prenešeno putem našeg posmatračkog mesta "Papa" na ulazu u enklavu. Prvi sastanak je pukovnik Karemans pokušao da odgodi, ali ako se dobro sećam, naređeno mu je da se sastane u 20.00 to veče i on je bio iznenađen kada se sastao sa Mladićem tamo, jer je mislio da će da se sastane sa nekim drugim. Tako da to je bilo, zapravo ne može tačno da se kaže da li je to bilo na naš zahtev ili na zahtev bosanskih Srba. Moguće da je to bio odgovor na neki naš raniji zahtev, ja to ne znam. Ali znam da je utvrđeno putem "Pape" da će taj sastanak da bude u 20.00 u hotelu "Bratunac". I tako je došlo do toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Mladić kaže: "Tražili ste da me vidite, izvol'te", ili tako nešto slično. Dakle, shvatio sam da je Karemans tražio to. A je li tačno da je na tom sastanku Karemans rekao da je bio u kontaktu sa Vladom Bosne i Hercegovine koja traži da se stanovništvo iseli?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne sećam se takve rečenice. Znam da je potpukovnik Karemans izrazio svoju zabrinutost situacijom u kojoj se nalazi stanovništvo, barem je to bila njegova namera kada je krenuo tamo i tražio je snabdevanje i druge stvari zbog same humanitarne situacije. Ja ne znam da li ovaj snimak pokriva ceo sastanak, pretpostavljam da pokriva, ali ja nisam bio prisutan na tom sastanku, ja sam samo obavešten šta je bilo na tom sastanku, tako da ne znam precizno ko je šta rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, nadam se da se može proveriti ako se vidi cela traka. Dakle, Karemans, koliko sam ja mogao to da vidim, kaže da je bio u kontaktu sa Vladom Bosne i Hercegovine koja traži da se stanovništvo iseli. Ali to može da se proveriti. Vi kažete, to vam je u tačka 70 izjave, da ste samo u dva navrata čuli o navodnim pogubljenjima i da je vojnik iz "Čete C" video da su pripadnici vojske bosanskih Srba, kako vi kažete, ubili jednog čoveka. A u drugom slučaju poručnici Koster (Koster) i Ruten (Rutten) našli tela devetorice ljudi, je l' tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je tačno da je došlo i do oružanih sukoba sa Vojskom Republike Srpske oko puta od Bratunca prema Konjevićima? I tu je bio veliki broj žrtava uz taj put. To imate u ovom vašem, u ovoj parlamentarnoj istrazi oko operacije Srebrenica, prezime Franken, Robert Aleksandar, to je po mom obeležavanju tačka 35, inače na petoj strani.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To je tačno. To me je obavestio treći tim pratilaca koji je uspeo da se vrati u komandu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Niko od vaših vojnika nigde nije video nijedno streljanje, a da su videli, vi biste bili obavješteni, to povezujem sa tačkom iz ovog dokumenta koji sam sad pomenuo, to je ovo ispitivanje vojnog kadra nakon izvršene operacije, tačka 44 i 45, je l' tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ranije ste rekli da sam čuo o navodnim pogubljenjima od pripadnika "Čete C", da su oni videli stvarno pogubljenje i da su poručnici Koster i Ruten našli devet tela. Oni su bili tamo na licu mesta. Od drugih timova nisam dobio nikakve izveštaje o pogubljenjima, a timovi prevodilaca koji su se vratili obavestili su me da je duž puta, kako ste rekli, kod Konjevića, mislim da je to bilo na putu od Bratunca, oni su me obavestili da su primetili teške žrtve uz put.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je bio taj sukob sa Vojskom Republike Srpske na tom pravcu, je l' tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Pretpostavljam da je tako.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, da li vam je poznato da je u ponedeljak 10. jula zapovednik osmatračkog mesta dobio naređenje da koordinira sa Armijom Bosne i Hercegovine i da je te večeri izbio sukob među vojnicima BiH nakon čega je bilo mrtvih i ranjenih? Skrećem vam pažnju da

o tome govorite u ovom debriefingu vašem na strani 37. Je l' tako, gospodine Franken?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Pretpostavljam da mislite na posmatrački punkt "Majk", jer je on bio izložen teškom granatiranju vojske bosanskih Srba i ja sam im dao dozvolu da se povuku oko 400 metara. Tokom tog povlačenja zaustavili su ih lokalni vojnici Bošnjaci koji su im pretili antitenkovskim oružjem. Komandant te brigade Armije Bosne i Hercegovine se umešao i rezultat je bio da je on pucao na tu dvojicu ljudi koji su pretili posadi sa posmatračkog punkta i njihovom oklopnom transporteru.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi kažete, to je na strani 37, 358: "Okolo podneva kaos je zavladao među vojnicima Armije Bosne i Hercegovine, ponovo su počele međusobne borbe". Je l' bilo među njima međusobnih borbi tada, je l' tako? To je u vašem debriefingu.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ponovo, pretpostavljam da se to odnosi na situaciju na posmatračkom punktu "Majk". Došlo je do puščanih borbi među njima, do svađe između njih i drugih pripadnika ekipe koja je bila na posmatračkom punktu i oni jednostavno nisu hteli da nam dozvole da zauzmemo svoj položaj našim oklopnim transporterom. Jedini trenutak o kome sam ja obavešten kada je reč o pucnjavi iz pušaka, dakle takvoj vrsti sukoba, to je bilo na posmatračkom punktu "Majk".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li je tačno da je bilo zloupotrebe uniformi UN? Da li vam je poznato da su vojnici Armije Bosne i Hercegovine potpuno obučeni, s plavim beretkama i plavim kapama, došli na 15 metara od jedne od osmatračkih pozicija i da su delujući kao osoblje UN otvorili vatru sa ove pozicije u pravcu linije fronta Vojske Republike Srpske tako da izgleda da je UN otvorio vatru? Je l' tačno, gospodine Franken?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Obe strane su koristile naše uniforme ne samo u završnoj fazi nego i u periodu pre te završne faze. Bošnjaci su imali običaj da pokušaju da privuku vatru na položaje posmatračkih punktova tako što su zauzimali svoje položaje vrlo blizu posmatračkih punktova i pucali na vojsku bosanskih Srba, to je tačno.

SUDIJA ROBINSON: Kako su dolazili do uniformi?

SVEDOK FRENKEN: Oprostite, ne razumem ...

SUDIJA ROBINSON: Kako su dolazili do uniformi?

SVEDOK FRENKEN: Pa verovatno su vojnici koji su bili na posmatračkim punktovima ostavljali uniforme kada su bežali pred Srbima i dosta je opreme bilo ostavljeno. Oni su bili kompletno obučeni u naše uniforme, verovatno su došli sa nekog napuštenog posmatračkog punkta ili baze "Čete B" koja je bila smeštena u Srebrenici.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Franken, tačka 4.13, to je na strani 45 vašeg debriefinga, piše doslovce: "Vojnici Armije Bosne i Hercegovine potpuno obučeni i sa plavim beretkama ili plavim kapama, došli su na 15 metara od jedne od osmatračkih pozicija. Delujući kao osoblje UN-a, oni su otvorili vatru sa ove pozicije u pravcu linije fronta Vojske Republike Srpske tako da je izgledalo kao da je UN otvorio vatru. Na ovaj način oni su pokušali da navuku ...

prevodioci: Molimo da čitate malo sporije, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Oni su pokušali da navuku vatru vojske Republike Srpske na posmatračko mesto i da na taj način uvuku holandski bataljon u borbene aktivnosti." To ste vi, to je u ovom zapisniku, vašem debriefingu rečeno.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da, gospodine Miloševiću, ja to ne poričem, ja samo pokušavam da stavim sve ovo šta se desilo u neki vremenski okvir. To što tamo stoji, to šta ste vi sada pročitali je tačno, nema nikakve sumnje u to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sada, pošto vam je poznato da je devet bosanskih muškaraca ubijeno u Potočarima u noći između 12. i 13. jula, to vam je na strani 48 debriefinga, da li je poznato da je ostalo neutvrđeno, nejasno da li se gorepomenuti ovi bosanski Srbi mogu smatrati izvršiocima, jer je vojnik holandskog bataljona čuo od lokalnog stanovništva da je do ubijanja došlo zbog svađe između lokalnog stanovništva? Vi pišete doslovce: "Ostalo je neutvrđeno da li se gorepomenuti bosanski Srbi mogu smatrati izvršiocima, jer je vojnik "Dačbata" (Dutchbat) čuo od lokalnog stanovništva da je do ubijanja došlo zbog svađe između lokalnih stanovnika. Dačbatu, odnosno holandskom bataljonu nije dozvoljeno da ukloni telo". Je l' tako, gospodine Franken?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da, samo trenutak, pokušavam da vidim šta ste me pitali. Da, tačno je da je to ostalo otvoreno zato što mi nismo imali čvrstih dokaza da su to uradili bosanski Srbi. Bilo je glasina da je to bila neka svađa među njima, ali ako pogledate gde se to desilo, videćete da je u svih devet tela bilo upucano na isti način, da su se svi nalazili u istom redu. Prema tome, iako ja to ne mogu da dokažem, meni se čini prilično neverovatnim da su Muslimani bili umešani u to, uzimajući u obzir kad se to desilo 12. ili 13. jula. Dakle, mi nismo imali kontrolu, a nisu je imali ni Bošnjaci, i kao što sam rekao u tom zvaničnom izveštaju, da, to pitanje je ostalo otvoreno, mi nismo dokazali da su zapravo bosanski Srbi to počinili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Naprotiv, upravo sam vam citirao vaš debriefing gde se kaže da je do toga došlo zbog svađe između lokalnog stanovništva ...

SUDIJA MEJ: Svedok je odgovorio na to, nema potrebe da se ponavlja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li vam je poznato da su dva vojnika holandskog bataljona izjavili da su videli 500, 700 leševa na povratku iz Nove Kasabe u Bratunac 14. jula, to vam je u debriefingu na strani 51?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To su bili pripadnici koji su se nalazili na posmatračkom mestu "Alfa" i ostali su tamo do kraja i oni, ja znam da su oni to izjavili, ali ja sam to pročitao, oni su prijavili, dakle nisu rekli koliko je tačno bilo tela, ali da su se nalazila tela uz put, pored puta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, taj pad Srebrenice, uopšte masovni gubici, civilne žrtve, sve to šta se događalo bio je, čini mi se da bar to znate, uvod u vojno angažovanje NATO koje je imalo, je l' tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne znam, ja ne mogu da procenim da li je to bio jedini uzrok. Ja znam da je jedan od razloga što se NATO umešao jeste bila situacija u Srebrenici, Žepi i Goraždu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li je nakon uspostavljanja kontrole nad Srebrenicom 11. jula Vojska Republike Srpske preduzela mere da se obezbedi kontrolisana evakuacija svih koji to žele i da se to obavi uz određene nužne bezbednosne mere?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ja ne mogu da potvrdim da je to bilo tako zato što nisam bio u situaciji da to posmatram. Ja sam rekao koje smo

mere mi preduzeli, to je bilo da pratimo konvoje i tako dalje i nailazili smo na velike prepreke koje nam je postavljala vojska bosanskih Srba.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li znate da se za iseljavanje civilnog stanovništva iz Srebrenice založio i specijalni izaslanik generalnog sekretara Jasuši Akaši? 11. jula dan pre nego što je evakuacija otpočela, Akaši je 11. uputio telegram u Njujork i u njemu izložio sopstvene predloge: "postići dogovor sa Vojskom Republike Srpske da odobri stanovništvu da ode u Tuzlu i drugo, da konvoje za Tuzlu prati osoblje UN". To vam je poznato, nadam se?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To je tačno, i to se ne razlikuje od onog šta sam ja ranije rekao. Mi, holandski bataljon smo pokušali da obezbedimo pratnju za njih.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, pa ako se ima u vidu to obraćanje UN-a, valjda je onda jasno da ne može da ostane teza da je Vojska Republike Srpske planirano i organizovano izvela iseljavanje stanovništva iz Srebrenice u okviru nekakvog svog plana čišćenja? Iseljavanje je plan UN, a ne Vojske Republike Srpske.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ja ne mislim da je to jasno, o tome bi trebalo prodiskutovati. U mojim izjavama ja sam već objasnio zašto ja mislim da je to bilo organizovano i pripremljeno i to što se umešao UN i što nam je gospodin Akaši poslao telegram, on zna da se stanovništvo spremalo da ide u Tuzlu, za mene to nije dokaz toga da je jasno da vojska bosanskih Srba nije planirala ovu operaciju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro ...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak.

(Pretrsko veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, daćemo vam još 10 minuta, a onda će gospodin Tapušević imati još 10 minuta, i onda moramo da počnemo sa sledećim svedokom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li tačno da je 11. jula kada su se sastali u hotelu "Fontana" u Bratuncu Karemans i Mladić, da je Mladić rekao

da ne namerava da napadne osoblje UN-a i da evakuacija mora da bude na dobrovoljnoj bazi? Je li tako, gospodine Franken?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Koliko se ja sećam, što se tiče ovog nena-
padanja osoblja UN-a, on je to rekao, fali mi reč sad, kad je optužio pukov-
nika Karemansa da oni pucaju na njegovo osoblje. Koliko se sećam, iz mog
debriefinga, on je predložio dobrovoljnu evakuaciju, dakle da se ljudima da
izbor ili da odu ili da ostanu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To i piše u tački 43 vaše izjave, da eva-
kuacija mora biti na dobrovoljnoj bazi, to je rekao Mladić, Mladić je rekao
da evakuacija mora biti na dobrovoljnoj bazi, doslovno citiram vas: “Hteo je
da razgovara sa civilnim i vojnim rukovodstvom enklave”. Je l’ tačno da je
Mladić bio ljut zato što nisu bile prisutne vođe Armije Bosne i Hercegovine,
je l’ tako? To isto piše u vašoj izjavi.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To sam čuo od pukovnika Karemansa,
da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I da li je rekao da će za vreme evakuacije
biti prisutan Međunarodni komitet Crveni krst i druge organizacije?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To sam ja, opet, čuo od pukovnika Kare-
mansa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pretpostavljam da vam je pukovnik Ka-
remans govorio istinu. A da li je tačno da je Mladić rekao da prvo treba
evakuisati ranjene, starce, žene i decu, muškarce i pripadnike holandskog
bataljona, a Karemans se sa tim složio? Ne, on se nije složio. Samo da vidim,
tačka 62 vašeg debriefinga. “Mladić je rekao koga treba prvo evakuisati”, to
je na strani 7, pasus 4 vaše izjave, “ranjene, starce, žene i decu, muškarce i
pripadnike holandskog bataljona. Karamans se nije s tim složio”.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To je onako kako sam ja onda izjavio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je Mladić rekao da će se izbegli-
ce odvesti u pravcu Kladnja i da je bilo dogovoreno da ćete vi biti u pratnji
izbegličkog konvoja?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Koliko se ja sećam, Mladić je rekao da
mogu da idu kud god žele. Područje Kladnja, koliko se ja sećam, Kladanj je
bio naređen sledećeg dana, i jeste bilo dogovoreno da ćemo mi da obezbe-
dimo pratnju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo šta je Mladić stvarno rekao, to je strana R0092495, to je ovo šta sam dobio od suprotne strane, ja mislim da je to tabulator 2, kaže: "Tražim apsolutnu saradnju, nije cilj dejstva ni civilno muslimansko stanovništvo, želim da vam pomognem, mada to ne zaslužujete ni kao čovek ni kao oficir, ali ću to učiniti radi one dece, UNPROFOR-a", misli na vojnike UNPROFOR-a, "jer ne želim da ih njihove majke dočekuju u mrtvačkim sanducima. Želim da pomognem i tom muslimanskom civilnom stanovništvu koje nije krivo zbog onog šta se desilo i zato bih ja želeo vas da pitam sledeće. Jeste li u stanju ovde da dovedete, i kad ste u stanju da dovedete predstavnike civilnog stanovništva? Ja bih se sa njima dogovorio. Odavde možete izaći svi, ostati svi ili umreti svi. Ja ne želim da umrete". Dakle, to je ono šta je ispušteno kad se ovde prikazuje. "Ja ne želim da umrete". On želi da se, to je sastanak, i ovo je transkript Karamans-Mladić.

SUDIJA KVON: Može li Tužilaštvo da nam kaže na kojoj strani se to nalazi u engleskom transkriptu? Dok čekam na odgovor, ovaj pasus koji je spomenuo optuženi malo ranije kad je pitao svedoka da li je Vlada Bosne i Hercegovine tražila sa se izbeglice evakuišu, to je na strani čije su poslednje cifre engleske verzije 415 i ovde piše da to nije bila Vlada Bosne i Hercegovine već komanda Bosne i Hercegovine koja je tražila da se oni povuku.

TUŽILAC NAJS: Zahvalni smo vam na tome, a i dalje tražimo gde se nalazi ovaj drugi pasus.

SUDIJA KVON: Nastavite, gospodine Miloševiću, dok čekamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala, gospodine Kvon (Kwon). A inače pre toga Mladić kaže Karemansu: "Vi ste, gospodine potpukovniče, bili dužni da u skladu sa sporazumom razoružate Muslimane u Srebrenici, a vi ste ih naoružavali, s njima švercovali i pripremali za borbu protiv Srba i još ste izdali danas naređenje vašim trupama da tuku po mojim vojnicima. Da čujem šta želite". A on odgovara, pukovnik Karemans: "Ako mogu reći tako, gospodine, BiH snage iz enklave su tražile od mene u toku prošlog meseca da im dam oružje iz tačke", pa su onda tačkice dalje jer nema u transkriptu, "koliko ste imali na toj tački oružja", i onda govori Karemans: "Dva borbena tenka, nekoliko minibacača" i tako dalje. Ali na tome neću da se zadržavam. Dakle, ova poenta ovoga šta ne možete da nađete, on kaže, ponoviću poslednju rečenicu: "Odavde možete izaći svi, ostati svi ili umreti svi. Ja ne

želim da umrete”, on to razgovara sa Karemansom. A onda, nekoliko strana dalje koja kod mene nosi oznaku L0092511, “R” broj, razgovor je u ime, to je delegacija stanovništva, pa govori Čamila, pa onda Mladić: “U vašem izboru da odete, na šta ja utičem, meni ne smjeta, nevini i nedužni mi ne smetaju, možete birati, ako hoćete da idete na istok preko Srbije ili u nju, nemam ništa protiv. Ako hoćete prema zapadu, možete da se izjasnite gde želite”. Dakle, to je ono šta je u transkriptu Mladić rekao u vezi sa ovim odlascima i šta vi potvrđujete u svojoj izjavi, gde kaže: “prvo ranjenici, starci, deca, pa oda muškarci i pripadnici bataljona” i tako dalje, i ovo šta sam vam sad citirao. Pretpostavljam da to sve znate, gospodine Franken. Pitanje je da li je jasno da način prevoženja muslimanskog stanovništva iz Potočara ka Tuzli i drugim delovima Bosne kao i predaja naoružanja pripadnika ove 28. divizije, dogovoreno, na sastanku u Bratuncu 11. i 12. jula 1995. godine?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Koliko je meni poznato, bio je predlog da se stanovništvo transportuje sa ovog područja bilo gde po njihovom izboru, kao što ste vi sami ranije izjavili. Predaja oružja 28. divizije nije bila nešto o čemu su se dogovorili. Koliko je meni rečeno od strane mog komandanta, to je bio zahtev Mladića, a pošto mi nismo imali nikakvog kontakta sa 28. divizijom, mi nismo znali gde se oni nalaze, tako da nismo ništa znali o tome.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, imate vremena za još jedno pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Meni će ostati mnogo nepostavljenih pitanja, a ovo je svedok koji je bio tamo očevidac, ali ako imam samo jedno, onda, gospodine Franken, da li znate da je u glavnom delu izveštaja holandske Vlade od aprila 2001. godine u tački 10 doslovice piše: “Ne postoje nikakve indikacije da je akcija izvedena u saradnji sa Beogradom, niti u smislu političke, niti u smislu vojne koordinacije.” Je l’ vam to poznato?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To sam pročitao, da, to je to tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li to u skladu i sa vašim saznanjima iz tog vremena?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Što se mene tiče, ja nisam imao nikakvih dokaza da je to bilo izvedeno u saradnji sa Beogradom. Ja sam pročitao razne izveštaje, razna mišljenja i razne izvore gde su se analizirali različiti scenariji, ali ja nemam nikakvih dokaza da je napad na enklavu izveden u saradnji sa Beogradom.

TUŽILAC NAJS: Zahvaljujem se gospođi Vi (Wee) što je našla onaj prvi pausus, to je u dokaznom predmetu 592, tabulator 2, to je pri dnu te strane koji ima broj R0092426, a ovaj drugi paušu još nisam našao.

SUDIJA MEJ: Izvolite.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Časne sudije, ja vas zaista molim da mi dopustite da završim jednu jedinu temu koju imam. Možda ću je završiti za manje od 10 minuta, a možda i za neki minut više.

SUDIJA MEJ: U redu.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Zapravo, u *Predmetu Blagojević* korišteni su iskazi gospodin Frenkina i neke stvari su mu predočavane iz njegove izjave koju je dao parlamentarnoj komisiji, iskaz koji je gospodin Frenkin dao i još jedan iskaz potčinjenog oficira gospodinu Frenkinu i ja ću se samo time baviti. Prva stvar, gospodine Frenkin, vi ćete se setiti, ja imam ovde sve to u fotokopijama spremljeno za Sud ukoliko bude trebalo, ali vi ste ovde već govorili o tome: "Naši prethodnici su nam rekli da zona u stvari i nije bila demilitarizovana. Kad smo preuzimali dužnost od nizozemskog bataljona rekli su nam da je bilo otprilike 4.000 do 5.000 komada oružja u enklavi uz ljude koji idu uz to", da ili ne?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Netačno je da je bilo toliko komada artijerijskog oružja, bilo je 4.000 do 5.000 ljudi naoružanih lakim naoružanjem. Potpuno je ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Tako piše u vašoj izjavi, nisam ja rekao teško naoružanje, molim vas. Ali rekli ste potom još jednu stvar kasnije malo, ja mislim da ćete se setiti odmah, bilo je reči o tome da je stigla informacija o sletanju nekog aviona, misterioznog aviona kako ste rekli, na aerodrom u Tuzli, vrlo čudno, a da ste nakon toga videli da su se vojnici Armije Bosne i Hercegovine bolje naoružali, da su svi imali "kalašnjikove" (Kalashnikov), i da ste čak to okarakterisali kao vrlo čudno. To su vaše reči.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To sam ja izjavio, da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Potom ste kazali da vi to niste uopšte mogli da sprečite. "Posmatrački položaj "Delta" bio je na tom delu

puta kad smo čuli za taj prevoz". Posle toga su promenili rutu i vi više ništa niste mogli da učinite da na primer sprečite dotok tog oružja. Je li tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To bi pretpostavljalo da su te uniforme i novi "kalašnjikovi" stigli onim što smo mi zvali poni-ekspresom, jer posmatrački punktovi "Delta" i "Kilo" su bili osnovani upravo zato da bi kontrolisali kretanje Muslimana prema jugu. Dakle, mi smo kontrolisali njihove puteve ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: To sad dalje nije toliko bitno, ja sam vas samo pitao da vi niste bili u stanju da sprečite taj konvoj sa oružjem, ako je prošao tuda.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da, to je tačno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A sad dalje ste takođe kazali: "Jedan od zadataka nizozemskog bataljona bio je da nadzire da nijedna strana u sukobu ne pređe liniju sukoba", je li tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da, trebalo je da nadgledamo liniju sukoba, da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: "I ono šta smo mi činili bilo je da prijavimo sve šta vidimo. To se u većini slučajeva odnosilo na učestalu vatru iz ličnog i automatskog oružja izvan enklave u neobična vremena tokom noći. U tom slučaju smo jednostavno zaključili da to Muslimani ponovo izlaze". Je li tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: To je bilo jednom prilikom i tiče se onog napada Bošnjaka na severu o kom nam je bilo javljeno, ali uopšteno gledano, to je tačno, da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala. Potom ste kazali takođe: "Mnoge plave beretke su imale osećaj da Muslimani ne žele njihovu zaštitu i da iskorišćavaju prisustvo nizozemskog bataljona da vrše zabranjena vojna delovanja", je li tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Tačno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Je li tačno i ovo šta ste naveli na samom početku te izjave: "Prema našim pravilima o angažovanju, ukoliko bi nas napali, prema principu samoodbrane u slučaju oružanog napada na civile, to jest neborce, može se upotrebiti naš oružani sistem". Je li to istina?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Tačno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E sada vas molim, stižemo do 9. jula, i vi ste rekli u toj svojoj izjavi da je 9. jula izdato naređenje da se zauzmu sprečavajući položaji, je li tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Naravno ne znam kako bukvalno glasi tekst, ali gledajući na datum, to je najverovatnije naredba da se brani grad Srebrenica tako što bi se uspostavile neke barikade.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Te barikade ste uspostavili vi sa vašim osobljem, kako ste ovde kazali. Dali ste naredbu komandantu "Čete Bravo", kapetanu Groenu (Groen), je l' tako? I tu ste vi razradili taj plan, da li je tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Tako je.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A kad je bilo reči o tome ko je zapravo rukovodio bataljonom u to vreme, vi ste odgovorili da je to bio operativni centar, je li tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne, naravno da je komandant bataljona bio komandni oficir. Mi smo imali podelu zadataka, što znači da sam ja vodio operacije na osnovu upusta koje je dao komandni oficir. A operativni centar je samo radio analize operacija.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: U vašem iskazu parlamentarnoj komisiji vi ste govorili o tome da je veliki deo štaba bataljona bio u Zagrebu, i da je načelnik te operacije bio u Zagrebu, je li tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Tako je. Trebao bi da bude šef operacije, ali to je samo detalj.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Časne sudije, u *Predmetu Blagojević* saslušan je svedok van Duijn (Van Duijn) koji je bio potčinjeni toga dana i tih dana gospodinu Frenkinu i on je tamo bio takođe ispitivan kao svedok i u tom predmetu kao dokaz Odbrane upotrebljen je iskaz gospodina van Dujna koji je nama dostavljen po Pravilu 68 kao oslobađajući dokaz i uveden je, dakle tamo u tom predmetu, kao dokaz, ali nije tamo sve objašnjeno u vezi ovoga šta bih ja još hteo da pitao gospodina Frenkina s obzirom na ovo šta je on tamo radio, preduzimao i da li su to bile stvari za koje je gospodin Frenkin znao i da li su te stvari urađene pod njegovim rukovođenjem. Dakle,

ovde u iskazu pred parlamentarnom komisijom takođe govori se o tome da je korpus generala Žanviera (Bernard Janvier) u Zagrebu predložio postavljanje tih zapreka. Je li tako?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Tako je. Ali ti položaji su već postojali u našem planu u slučaju hitne situacije.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E, i gospodin van Dujn je kazao: "To naređenje je izdato kao zeleno". Vi znate šta je zeleno naređenje?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ja sam lično davao takvu vrstu zelenih naređenja, a to znači da mi kao Plavi šlemovi (UN Blue Helmets) smo imali zadatak samo da odbijamo neprijateljske akcije i da koristimo oružje samo u samoodbrani. A kada dobijem naređenje da branim grad, to znači da se oružje koristi ne samo za samoodbranu, već da se izvrši naređenje o odbrani Srebrenice.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Međutim, ja ne znam da li vi za to znate, ali van Dujn je u toj istazi izjavio da je naređenje bilo, da li vi znate da je naređenje bilo ovakvo: "Ako se na nas otvori vatra, dozvoljeno nam je da uzvratimo, prvo pucajući iznad glava, odnosno Srba, a kasnije i neposredno u njih"? To je naravno bio deo borbenog naređenja kapetana Groena, zapravo to je bilo zeleno naređenje...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Tužilac ima prigovor.

TUŽILAC NAJS: Prigovor na relevantnost.

SUDIJA MEJ: Da, da. U čemu je relevantnost ovoga, gospodine Tapušковиću?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Evo, već naredno pitanje će biti jasno zbog čega je ovo relevantno. Ako nije relevantno...

SUDIJA MEJ: Ne, ne, možete li da nam to objasnite? Ako vam postavim pitanje, budite tako ljubazni da odgovorite na to pitanje.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro, hoću. Relevantno je zato što je u toj istrazi posle ovoga šta je izjavio gospodin Groen, on je izgubio posao, protiv njega je povedena istraga, jer je on rekao da je svrha tih zapre-

čenih položaja bila da se na njih privuče vatra s položaja bosanskih Srba i na taj način izmami vazдушna podrška. On u prvom momentu nije bio svestan toga, ali je ovde rekao: "Kasnije sam shvatio da se radilo o tome da se puca po Srbima koji su išli po obroncima planina da bi se izazvali vazdušni napadi". On je to rekao. Jeste li vi shvatali u tom momentu da je to bila svrha tih zapreka koje su postavljene? Jer se niste kamuflirali. Zelena naredba znači da dejstvujete iz zaklona, a vi ste bili na sred drumu i pokušavali da to ostvarite kako je sam ovaj svedok kazao u kasnijem periodu vremena. Da li je tako ili ne?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Prvo, moje naređenje je bilo da se brani grad. Kasnije smo saznali da je strateška ideja u Zagrebu u komandi UNPROFOR-a bila da se privuče vatra zaprečenim položajima tako da bi se omogućili vazdušni udari, ali to nije bio element u momentu donošenja odluke, tako da ono šta sam ja pokušao da objasnim kapetanu Groenu je da ako je neophodno, korisiti svo oružje da zaustavi vojsku bosanskih Srba na južnom rubu Srebrenice.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ali zar ne znate da je van Duijn izdao naredbu da se puca na Srbe u onom momentu kad ih je video daleko negde na planinskim prevojima, još nisu bili, artiljerija je bila na 10, 15 kilometara odatle, je li to nesporno, to je kazao van Duijn? A ljudi su bili po vrhovima planina i tada je izdata naredba da se puca i pucano je. To je uzjavio gospodin, ne mogu ime da mu zapamtim ...

SUDIJA MEJ: Da, gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS: Ja nerado ulažem prigovore, ali stvarno moram da uložim prigovor jer ne mogu da vidim relevantnost.

SUDIJA MEJ: Mislim da ovo treba da bude poslednje pitanje. Možda možete da odgovorite na ovo.

SVEDOK FRENKEN: Mogu, časni Sude. Gospodin van Duijn je ponovio naređenje koje sam ja dao, ali u to vreme nije bilo reakcije, pre nego što je srpska pešadija ušla u grad. A kada je pešadija krenula na grad, to je predstavljalo veliki vojni problem. Vatra je trebalo samo da spreči njihov ulazak u grad i to je bio jedan taktički, vojno-tehnički problem.

SUDIJA MEJ: Zaista nam je vreme na izmaku. Hvala vam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Samo pet pitanja. Mladićev ultimatum koji smo videli na videu šta pokazuje, koji nivo kontrole?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Pustite me još jedno pitanje, časni Sude

SUDIJA MEJ: Mislim da smo potrošili 15 minuta. Mi zaista moramo da napredujemo u ovom Predmetu. Koje je vaše završno pitanje?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Nekoliko dana pre toga ubijen je s muslimanske strane jedan holandski vojnik i ništa nije preduzeto. Moje pitanje je da li je u svemu ovome dok su Srbi prilazili položajima odakle je sa njih pucano, da li je iko povređen sa strane holandskog bataljona? A pucalo se na njih.

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Neposredno pre nego što je iz srpskog tenka pucano na moje položaje "Bravo", ja sam imao četiri ranjena na tom položaju i morao sam da napustim taj položaj, to je prvo. Drugo, da, sa muslimanske strane ubijen je jedan od mojih vojnika, problem je bio da sam ja tada još uvek delovao u okviru mandata Ujedinjenih nacija, dakle mogao sam da koristim oružje samo u samoodbrani. Naređenje da se brani grad Srebrenica bilo je normalno vojno naređenje i teoretski mi smo u stvari mogli da skinemo svoje plave šlemove i da stavimo crvene beretke i da počnemo da se borimo, dakle u tome je razlika.

SUDIJA MEJ: Jeste, hvala vam.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da se vratimo na ultimatum generala Mladića. Šta vam je to pokazalo, kakav je bio stepen kontrole, njegov stepen kontrole?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Da, razmišljam. On je u stvari bio vrhovni komandant, to ne znači da je on imao lokalno-taktičku kontrolu već je imao operativnu kontrolu, to pokazuje to.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Akaši je preporučio evakuaciju. Kakav je bio razlog, rizik ili pretnja koja je tome vodila?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Pa mislim da je postojalo oboje. Rizik sa stanovišta humanitarne situacije i pretnja, čuli smo pretnje generala Mladića, on je pokazao da je bio vrlo voljan da ostvari te pretnje, na primer granatiranjem grada.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Optuženi je rekao da bi bilo mnogo adekvatnije da su se ljudi predali i da su postali ratni zarobljenici nego da su se probijali. Da li su oni koji su se probili preživeli?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Pa koliko ja znam, deo njih jeste.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su oni koji su ostali kao ratni zarobljenici preživeli?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Koliko je meni poznato, nisu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Krađa oklopnih transportera i odeće vašeg bataljona, da li su to podjednako činili i Srbi i Muslimani, ili je jedna strana to činila mnogo više od druge?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Nama Muslimani nikada nisu ukrali oklopne transportere u enklavi. U završnoj fazi moguće je da su Muslimani došli do nekih uniformi, kao što sam već rekao, kada su pripadnici bataljona koji su bili na posmatračkim punktovima napuštali punktove kada ih je napala Vojska Bosne i Hercegovine. Uglavnom su oni oklopni transporteri koji su bili ukradeni, ukrala ih je vojska bosanskih Srba, kao i džipove.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I na kraju, čuli smo nekoliko različitih priča koje su iznesene, da li ste vi pročitali bilo kakvo objašnjenje gospodina Mladića o nestanku tih ljudi?

SVEDOK FRENKEN – ODGOVOR: Ne, nisam.

TUŽILAC NAJS: Nemam više pitanja za ovog svedoka.

SUDIJA MEJ: Pukovniče Franken, hvala vam što ste došli da svedočite pred Međunarodni sud, ovim je vaše svedočenje završeno, možete da idete.

SVEDOK FRENKEN: Hvala, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs, radićemo do 14.00. Ako to može da pomogne da se počne sa sledećim svedokom.

TUŽILAC NAJS: Svakako, molim da ga poslužitelj uvede. Reč je o zaštićenom svedoku pa je potrebno da se spuste zastori. Možemo li da pređemo na privatnu sednicu dok se spuste zastori?

SUDIJA MEJ: Jedna po jedna stvar.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, na otvorenoj smo sednici.

TUŽILAC AGA: Časni Sude, uz dozvolu Suda, Tužilaštvo poziva svedoka B-1524

SUDIJA MEJ: Da, izvolite, B-1524.

TUŽILAC AGA: Kao što časni Sud već zna, ovaj svedok ima zaštitne mere i uvodi se po Pravilu 92bis, tako da čim dođe mogli bismo da uvedemo njegov paket, fasciklu dokumenata po Pravilu 92bis.

SUDIJA MEJ: Molim broj dokaznog predmeta.

sekretar: Sledeći broj dokaznog predmeta je 595.

SUDIJA MEJ: Molim da svedok da svečanu izjavu.

SVEDOK B-1524: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, cjelu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Izvolite sedite.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC AGA

TUŽILAC AGA – PITANJE: Molim da se svedoku pokaže papir na kome se nalazi njegov pseudonim, časni Sud će to pronaći pod tabulatorom 1. Svedoče B-1524, možete li da pogledate ovaj komad papira i potvrditi sa da ili ne da li je to vaše ime i prezime na tom papiru?

SVEDOK B-1524 – ODGOVOR: To je tačno.

TUŽILAC AGA – PITANJE: Svedoče 1524, da li je tačno da ste vi Tužilaštvu dali izjavu koju je kasnije potvrdio Sekretarijat (Registry)? Molim vas pogledajte izjavu koja se nalazi pred vama i potvrdite nam da li je to zaista vaša izjava?

SVEDOK B-1524 – ODGOVOR: Jeste.

TUŽILAC AGA: Časni Sude, pošto je svedok 1524 zaštićen ...

SUDIJA MEJ: Da, to će biti pod pečatom.

TUŽILAC AGA: Pošto ovaj svedok svedoči po Pravilu 92bis, iako mi ovde imamo detaljan rezime, zbog kratkoće vremena ja samo predlažem da vam ukažem na najbitnije momente u tom rezimeu. U suštini, u rezimeu piše da je svedok Srbin rođen u Srbiji, a živeo je u Zvorniku poslednjih 20 godina. Imao je dobre odnose i sa srpskom i sa muslimanskom zajednicom. Na predlog SDA on je zamoljen da se pridruži SDS da bi popravio situaciju. Na prvom sastanku kojem je on prisustvovao, a kojem je predsedavao gospodin Brano Grujić koji je bio predsednik SDS, i na kojem je bio ugledni deo zvorničke opštine, on je napustio sastanak, jer nije hteo da bude u društvu takvih ekstremista i lopova koji su se okupili oko Grujića. U februaru 1992. godine vođstvo SDS-a ga je ponovo pozvalo u vojnu komandu u Čelopeku. Sastanku su prisustvovala i dva redovna oficira JNA iz Tuzle, jedan je bio kapetan, a drugi je bio poručnik Sekanić koji je bio na čelu tenkovske jedinice u Čelopeku. Tu je takođe bilo 20 do 30 oficira JNA koji su bili prisutni. Na tom sastanku cilj je bio da se formira srpska zvornička brigada. Srbi koje je organizovala JNA su bili sa jedne strane, dok je SDA organizovala svoje lokalno vođstvo. Svedok je stavljen na čelo komande Teritorijalne odbrane koja je imala oko 690 vojnika. Na tom sastanku, svedok je pitao kakav je cilj te brigade. Rečeno mu je da se odbrani od napada Muslimana, a ako stvari krenu u suprotnom pravcu, to se njega ne tiče. Svedok je pitao Grujića šta će da se desi sa Srbima koji ostanu u Zvorniku. Grujić mu je rekao: "Ako ne odu, oni će takođe biti ubijeni u srpskom napadu". Svedok je saznao da postoji veliko skladište vojnog naoružanja i minobacača u Malom Zvorniku koje je prebačeno iz vojnog skladišta u Bujanj Potoku u Beogradu. Posle sastanka SDS je organizovao podelu oružja lokalnim Srbima preko direktora preduzeća, fabrika i opštinskih organa. I zaista, mnoge srpske porodice su

napustile Zvornik očekujući razvoj neprijateljstava. SDA je pokušala da podstakne svedoka da se ponovo pridruži SDS da bi zaštitio njihove interese. Svedok se složio da to uradi i na putu do komande na jednom kontrolnom punktu je video naoružane ljude koji su bili obučeni slično i govorili beogradskim akcentom i podzdravljali se sa drugima. Njemu je tada rečeno, na tom kontrolnom punktu, da su to bili arkanovci, dok su ljudi koji su bili u džipu pripadali jednoj paravojnoj grupi koja je bila poznata kao grupa Mirka Jovića. U tom trenutku svedok je shvatio da neće da se pridruži srpskoj Teritorijalnoj odbrani, jer je znao da će morati da ubija ljude i da neće biti nikakve kontrole nad tim događajima. 8. aprila počela je vatra iz lakog naoružanja u Zvorniku. Svedok je prešao u Mali Zvornik kada je počelo teško granatiranje iz Malog Zvornika u Srbiji na Zvornik. Sledećeg jutra svedok je video da se na glavnoj džamiji u Zvorniku vijori srpska zastava i da se sa minareta pušta srpska muzika. Znao je da je počelo etničko čišćenje i ubijanje stanovnika muškaraca. Svedok je jasno video na drugoj strani Drine naoružane vojnike u crnim uniformama kako ulaze u stanove i kasnije je čuo da su neki od njih pobili mnogo ljudi u Ulici Filipa Kljajića. Kasnije je svedok uhapšen u Malom Zvorniku u Srbiji. Žalio se lokalnoj policiji, pitao zašto je uhapšen u Srbiji i odveden u Bosnu, a oni su mu rekli da će to biti kasnije pojašnjeno. Odveden je u fabriku "Alhos" u Zvorniku gde je bio Brano Grujić koji ga je psovao i udario ga nogom među noge. Jedan major koji je bio jedan od Arkanovih zamenika, svedok misli da se prezivao Marković, je ušao, udario ga šakom u glavu i rekao mu da će on lično da ga ubije. Izgledalo je da je major glavni i on je vikao na Grujića što je dozvolio ljudima da tako lako uđu u komandu. Major je rekao Grujiću da to nije način na koji se vodi rat i ako se to nastavi, on će odneti svojih 3.800 komada artiljerijskog naoružanja. Svedok je onda odveden u fabriku "Alhos". Rečeno mu je da će od njega napraviti primer, da će on da bude primer i da će da ga ubije. Kada su ga odveli u fabriku "Alhos", bio je zatvoren zajedno sa 20 drugih zatočenika Muslimana iz Zvornika i čekao je saslušanje. Dok je čekao, čuo je jauke drugih ljudi iz njegove prostorije koji su izvođeni i ispitivani. Kada su vraćeni u tu prostoriju, bacani su na pod krvavi, u nesvesti, a neki od njih su i umirali. On je bio poslednja osoba koja je bila izvedena na ispitivanje. Izveo ga je jedan vojnik Teritorijalne odbrane, ali samo ispitivanje su obavljali Arkanovi ljudi. Kada im je svedok objasnio da je Srbin i da je tamo samo zato što je bio previše uplašen da to kaže kada su ga zaustavili, njihov stav prema njemu se promenio. Oni su ga onda odveli u jednu sobu, dali su mu vreću za spavanje i mogao je da legne na pod zajedno sa 15 do 20 drugih arkanovaca koji su ležali pod

punim naoružanjem i čekali jutro. Ujutro je svedok shvatio da je njegova jedina šansa da pobjegne da, kada vidi Arkana u "Alhosovoj" zgradi gde je bio krizni štab SDS, da mu priđe. On mu je prišao, rekao mu da je Srbin i da su ga greškom doveli, da je on vozač kamiona i da je potrebno da ode. Arkan je rekao da je u redu da ide. Kada ga je jedan drugi vozač koji je bio s njim upitao šta da urade bez papira, Arkan je rekao jednostavno: "Recite ljudima na barikadama da vas je Arkan pustio da idete". Na taj način svedok je uspe da pobjegne iz Zvornika i stigao je u Srbiju gde ga je njegova porodica obavestila da je lokalni MUP u Srbiji dobio faks iz Zvornika u kojem je pisalo da treba da bude uhapšen i vraćen u Zvornik. Svedoku je takođe rečeno da ga traže tri srpska vojna policajca. Uz dozvolu Pretresnog veća ja bih želeo da postavim samo jedno pitanje svedoku.

SUDIJA MEJ: Da, izvolite.

TUŽILAC AGA – PITANJE: Dakle, zamolio bih svedoka da odgovori na sledeće pitanje. Svedoče 1524, u vašoj izjavi se pominje da ste na drugoj strani reke Drine videli ljude u crnim uniformama kako ulaze u razne stanove. Da li ste mogli da prepoznate kojoj paravojnoj grupi su pripadali ti ljudi?

SVEDOK B-1524 – ODGOVOR: Ne dobijam prevod.

TUŽILAC AGA – PITANJE: Ponoviću pitanje za vas. Pitanje je sledeće: kada ste bili na drugoj strani Drine, videli ste muškarce obučene u crne uniforme paravojnog tipa kako ulaze u zgrade. Da li ste mogli da zaključite kojoj paravojnoj grupaciji su pripadali ti ljudi?

SVEDOK B-1524 – ODGOVOR: Naravno, pripadali su Arkanovoj jedinici, jer je prethodnog dana, pre nego što su borbe počele video sam ih u području Karakaja, preko mosta, kad uđete u Bosnu. I kasnije sam ih opet video, kad sam uhapšen, nosili su iste uniforme kao i ti ljudi ...

TUŽILAC AGA – PITANJE: I konačno da vas pitam, koliko ste vi bili daleko na drugoj strani Drine, da li ste imali dobar uvid i da li ste mogli dobro da vidite te ljude?

SVEDOK B-1524 – ODGOVOR: Mogao sam biti tako oko 100, 150 metara to je dovoljno blizu da se jasno vide uniforme, a i ljudi.

TUŽILAC AGA: Hvala vam. Ovim završavamo glavno ispitivanje.

SUDIJA MEJ: Mi sada moramo da završimo sa radom. Gospodine B-1524, izvinjavamo se što ne možemo danas da završimo sa vašim svedočenjem. Mi sada moramo da prekinemo sa radom. Koliko sam shvatio, ovo nije prvi put da vas deranžiramo tokom vašeg svedočenja. Žao mi je što je do toga došlo, pokušaćemo da završimo kada ponovo budemo radili u utorak. Molim vas da se vratite u utorak, u 9.00 i onda ćete da završite sa svedočenjem. Molim vas da tokom ovog prekida ni sa kim ne razgovarate o vašem svedočenju sve dok ga ne završite, a to uključuje i predstavnike Tužilaštva. Dakle, molim vas da se vratite, a sada prekidamo sa radom i nastavljamo u utorak ujutro.

Fond za humanitarno pravo